Bialystok, den 13. September 1942
Nr. 25

PREIS 20 PF.
Цана 20 фнг.

NEUER WEG
Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437 — Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: z. Zt. ist die Preisliste 1 gültig.

Беласток
13-га верасьня 1942.

Адрас Рэдакцыі: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437—
Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700
Цана абвестак паводле лісты цэнаў 1.

ТРЫ ГАДЫ БАРАЦЬБЫ

1-га верасьня 1939 году пракаціліся першыя раскаты вайны, і пачалася нябывалая ў гісторыі чалавецтва вялікая сусьветная эпапэя. Ужо мінула тры гады ад таго мамэнту, калі Нямецкі Народ, аб'яднаны адзінай воляй перамогі, выйшаў на бой за новы справядлівы парадак супроць гвалту й зьдзеку, накінутага на эўрапэйскія народы пасьля першае сусьветнае вайны. Тры гады ідзе ўжо змаганьне на жыцьцё і на сьмерць, тры гады пылае ўжо пажар вайны... За гэты час фронт барацьбы пашырыўся, у вайну ўступілі новыя народы й дзяржавы. Пад сьцягам барацьбы, які падняла адрадзіўшаяся нацыянал-сацыялістычная Нямеччына, стаяць цяпер усе здольныя да жыцьця народы. За паўтара гады ўся Эўропа ўжо была «ачышчана» ад правакацыі Англіі й Амэрыкі, якія хацелі ўвапхнуць паасобныя народы Эўропы ў вайну супроць Нямеччыны наперакор іх уласным інтарэсам. Англія й Амэрыка, хаваючыся за плечы іншых народаў, прабавалі «заграбаць жар чужымі рукамі» і бараніць свае капіталістычныя інтарэсы. Усе гэтыя спробы былі разьбіты стальной нямецкай збройнай сілай. Хутка народы Эўропы пабачылі ўсю ашуканчую гульню англяамэрыканскага капіталу і дружна выступілі супроць свайго сапраўднага ворага,— бальшавізму, які ў змове з жыдоўскімі капіталістамі Англіі й Амэрыкі толькі чакаў мамэнту, каб напасьці на Эўропу. Народы Эўропы пабачылі, што Нямеччына выступае ў абароне старой эўрапэйскай культуры, у абароне іх жыцьцёвых праvоў і свабоды прыгнечаных народаў. Эўропа як-бы прачнулася з векавой сьпячкі й над ёй пранёсься павеў вясны...

Калі нямецкая армія пераможна ішла па Эўропе, каб адкінуць ад яе лапы англійска-амэрыканскіх падпальшчыкаў вайны, бальшавікі ня спалі. Заключыўшы аблудны саюз прыязьні з Нямеччынай, яны праступніцкім спосабам павялічвалі сваю тэрыторыю й азбраіваліся ў шалёным тэмпе, перакідаючы адначасова на нямецкую граніцу аружжа і войска. Іх намеры былі відавочны. Але яны пралічыліся. У той мамэнт, калі яны, здавалася, гатовы былі рынуцца на мірныя эўрапэйскія палі, Нямеччына на чале з сваім Правадыром Адольфам Гітлерам папярэдзіла гэты напад. Поплеч з ёю стала ўся Эўропа. Нямецкі жаўнер і на Ўсходзе паказаў сваю нязломную баявую сілу й загартованасьць. Ён перамог усе перашкоды, ён перамог нязвычайна суровую зіму і цяпер стаіць на самай высокай вяршыне Каўказу і над «матушкай» — Волгай, дабіваючы да канца рэшткі бальшавіцкіх сілаў.

Бальшавізму вынесены сьмяротны прысуд. Нямецкі меч бязьлітасна ўдарыў па галаве бальшавіцка-жыдоўскай зьмяі, каб раз на заўсёды вызваліць Эўропу ад найвісшае, як здань, небясьпекі. Цяпер відочна кожнаму ўсё ашуканства бальшавікоў, відочна іх жыдоўская падшыўка, калі яны цяпер сілай гоняць савецкага салдата на сьмерць за інтарэсы жыдоўскіх і плютакратычных капіталістаў. Жыды пад відам ідэяў сусьветнай камуністычнай рэвалюцыі, пад зманлівым лёзунгам вызваленьня працоўных фактычна нясьлі ім ланцугі няволі, прыкладам чаго быў Савецкі Саюз. Жыдоўска-камуністычная прапаганда ў Савецкім Саюзе крычала аб камунізьме, што вось ужо надходзіць камунізм, толькі трэба больш працаваць. А тымчасам жыдоўска-камуністычная партыя налажыла пятлю на рабочых і сялян. Але жыды самі не чакалі нейкага там будучага камунізму. Яны паўлазілі на «добрыя становішчы», яны былі забясьпечаны й мелі ўсё, тады, як рабочы й селянін выціскаў свой апошні пот на гэтых паразітаў. Калі вясной калгасьнік прыходзіў у горад купіць хлеба для сваёй галоднай сям'і, ён атрымліваў з боку жыдоў адказ: «Гэта ня ваш хлеб!» І калі Нямеччына ўдарыла па гэтым жыдоўскім міжнародным кагале, то выявілася адразу кроўнае брацтва плютакратаў і бальшавікоў. Заклятыя ворагі капіталізму аказаліся першымі яго прыяцелямі й абаронцамі. Эўропа аднадушна паднялася на бой супроць гэтае жыдоўскае хэўры, каб адкінуць бальшавіцка-жыдоўскую заразу па-за свае межы.

Беласток — Менск — Смаленск—Кіеў Палтава — Выбарг — Керч — Сэвастопаль — Растоў — Крым — Краснадар— Эльбрус — гэта вось баявы шлях пераможнае Нямецкае Арміі. Гэта сымбалі нязломнасьці й баявога духу нямецкага жаўнера.

Сіла бальшавікоў ужо зламана. 8 мільёнаў забітых, 4 мільёны палонных, 25000 разьбітых або здабытых танкаў, 40.000 страчаных самалётаў — гэта такі ўдар, які раўназначны катастрофе. Саветы страцілі самыя цэнныя прамысловыя абшары і ўраджайныя абшары, без якіх яны ня змогуць весьці далей вайны. Нямеччына мае, так сказаць, «пад рукой» усю Эўропу, якая працуе для вайны. Калі да прадукцыйнай сілы Эўропы дадаць ваенную сілу Японіі, то ў абліччы савецкіх стратаў стане ясным, па чыім баку перамога. У сучаснай вайне перамагае тэхніка, прадукцыйныя магчымасьці й духовая сіла ваюючае стараны. Усе гэтыя варункі мы бачым па старане Нямеччыны й яе саюзьнікаў. Яны сьмела глядзяць у перамогу.

Пераможная вайна Нямеччыны нясе з сабой новы парадак у Эўропе, так як новы парадак нясе Японія на вялікім Усходня-Азіяцкім прасторы. Эўрапэйскія ўраджайныя абшары будуць служыць для ўсіх народаў, а не выкарыстоўвацца ў мэтах жыдоўска-камуністычнае прапаганды й падрыўное работы. Уціск рабочых і сялян, якія мусілі працаваць на жыдоўскіх эксплёататараў, будзе заменены свабоднай мірнай працай. Нацыянальны ўціск, які быў у Эўропе пасьля Вэрсальскага трактату, уступіць мейсца згоднаму жыцьцю мірна працуючых народаў.

Вялікая барацьба, пачатая Нямеччынай, нясе вызваленьне эўрапэйскім народам. Яна нясе гэтае вызваленьне і Беларускаму народу. Дзякуючы Нямецкай Збройнай Сіле, скрышыўшай путы Вэрсальскага трактату, Беларускі Народ вызвалены з-пад польскае й бальшавіцкае няволі. Доўга панавала над Беларусьсю цёмная ноч. Ворагі з захаду й ўсходу імкнуліся зьнішчыць беларускі народ ня толькі духова, але й фізычна. А калі ў 1939 годзе беларускі народ спадзяваўся, што, урэшце, скончацца зьдзекі польскіх і бальшавіцкіх «апякуноў», неспадзявана прыйшлі бальшавікі і ў Заходнюю Беларусь. Іх ніхто не прасіў. Народ, чакаўшы нейкае палёгкі, хутка ўбачыў усе зьверства бальшавіцкіх наезьнікаў, якія пачалі сваё крывавае панаваньне самымі агіднымі мэтадамі й ашуканствам. І тут, у Заходняй Беларусі, бальшавікі імкнуліся ўвесьці калхозную паншчыну, пад якой стагналі больш дваццаці гадоў нашыя браты ўва ўсходняй Беларусі. Пачалася шалёная русыфікацыя, вывазы, раскулачваньне, жыды з усіх канцоў Польшчы селі на шыю беларускага народу. Партыйныя й іх сем'і аб'ядалі і абдзіралі наш народ, а падрыхтоўка да вайны, якую праводзілі на нашых землях бальшавікі, накладала на плечы народу непасільны цяжар. Усё сьцярпеў наш народ. Але надзеі яго ўсё больш скіроўваліся на захад, скуль даносіліся водгаласы вайны.

І нямецкая Армія прыйшла. З адкрытай душой спатыкаў беларус нямецкага жаўнера. Але навучаны горкім досьледам, ён спачатку няпэўна прыглядаўся да адбываючыхся падзеяў. Столькі ўжо «дабрадзеяў» прыходзіла да яго й шмат абяцала. Што-ж прынясуць з сабой немцы? думаў беларус. А можа і яны ашукаюць? Але жыцьцё паказала беларускаму народу, што немцы спаўняюць тое, аб чым гавораць. У Беларусі зьнесены калгасы — буйнай крыніцай забіла нацыянальнае жыцьцё, тысячы беларускіх школ густой сеткай пакрылі Гэнэральны Камісарыят Беларусі. Мясцовая адміністрацыя знаходзіцца там у беларускіх руках, беларуская Народная Самапомач дае магчымасьць шырокае палітычна-нацыянальнае працы. Пры нямецкай Цывільнай Управе знаходзяцца беларускія дарадчыкі. Беларуская паліцыя ахоўвае спакой і парадак у Беларусі.

Год працы паказаў нязломную волю Беларускага Народу стануць пад сьцяг барацьбы за новы парадак у Эўропе. Беларускі Народ ведае, што толькі дзяржавы восі дадуць яму магчымасьць нацыянальнага разьвіцьця й перад ім толькі адна дарога. Бальшавізм і Польшча гэта нацыянальная няволя Беларусі. Таму кожны сьвядомы беларус ідзе цяпер з рухам, які ўлівае наш народ у агульна эўрапэйскую сям'ю народаў дае яму магчымасьць адбудаваць сваю Бацькаўшчыну. Але гэта ня значыць, што нам усё гэта нехта дасьць. Усе мы павінны актыўна спрычыніцца да сваёй долі й самі будаваць сьветлую Будучыню. Нямецкая Армія на чале з сваім Правадыром Адольфам Гітлерам раскрыла перад намі шырокія магчымасьці нацыянальнае працы. Але працу мы павінны выканаць самі. Ніхто яе за нас ня зробіць. Вось гэты варунак самастойнага й актыўнага ўдзелу ў барацьбе і працы і зьяўляецца маральна-цэнным фактарам у нашай будаўнічай працы. Нам не даюць мы самі павінны здабыць. Ад удзелу, які мы прымем у агульнай барацьбе й працы, будзе залежаць і нашая будучыня.

Уздым, ахапіўшы беларускія народныя масы, пры стварэньні Беларускага Корпусу Самааховы, сьведчыць аб моцным і сьвядомым жаданьні актыўна прыняць удзел у адбываючымся змаганьні. Ня менш сьвядомасьці праявіў і выяўляе Беларускі Народ у гаспадарчым і працоўным адношаньні. Беларус здысцыплінаваны й сумленны ў выконваньні сваіх грамадзянскіх абвязкаў. Усё для перамогі, бо гэтая перамога будзе адначасова і нашай Перамогай!

Ворагі ўсялякімі спосабамі хацелі-б вярнуць «стары парадак». Адны сьняць аб «вялікай Польшчы ад мора да мора», другія —аб павароце зьненавіджанага ўсімі «раю рабочых і сялян». Цяжка забыцца гэтым «панам» і «таварышам» аб сваім панаваньні. Але іх песьня сьпяяна! Яны прабуюць яшчэ цяпер зпадцішка праводзіць сваю праступніцкую работу. Тэрорам, грабежніцтвам, забойствам хочуць яны паказаць аб сабе. Усё гэта выглядае

(Працяг з 2-й бачыны).

Дваццаць пяты нумар

З прыемнасьцю адзначаем наш юбілейны 25 нумар «Новай Дарогі». Паўгода газэтнай працы за намі. За гэты час вакол газэты згуртаваліся нашыя навуковыя, літаратурныя й публіцыстычныя сілы, дзякуючы чаму зьмест яе робіцца штораз то цікавейшы й разнародны. Праглядзеўшы папарадку ўсе нумары «Новай Дарогі», відаць яе рост. Газэта ўсё больш і больш пашыраецца сярод насельніцтва. Там, дзе выпісвалі 20—30 экзэмпляраў газэты, цяпер выпісваюць па 300—400 і колькасьць патрабаваных газэт усьцяж павялічваецца.

Беларускі Камітэт у Беластоку руліцца, каб газэта была пашырана ў найбольш аддаленых кутках Беластоцкае Акругі. Беларуская газэта — найлепшае аружжа ў нашых руках супроць варожае прапаганды.

Працуючы ў гэтых двух напрамках — над зьместам газэты і над яе распаўсюджаньнем — мы выпаўнім намечанае намі заданьне. Мы заклікаем усе жывыя беларускія сілы да гэтае працы! Яшчэ больш павінен вырасьці лік супрацоўнікаў газэты. У пашырэньні-ж газэты павінен прыняць удзел кожны сьвядомы беларус. Асабліва шмат павінны зрабіць у гэтым напрамку беларуская інтэлігенцыя, у першую чаргу ўрадоўцы, духавенства і настаўнікі. Сэкцыя моладзі пры Беларускім Камітэце ў Беластоку дае прыгожы прыклад у справе пашырэньня газэты: кожны сябра ўзяў на сябе абавязак пашырыць сярод сваіх знаёмых найменш 5 экзэмпляраў газэты.

Адзначаючы нашы посьпехі, нельга не падчыркнуць таго маральнага задаваленьня, якое дае наша праца. Мы працуем у зусім іншых умовах, чым калі-небудзь раней. Мы можам свабодна пісаць аб беларускіх справах, праз газэту мы можам палітычна й нацыянальна выхоўваць беларуса. А як-жа было яшчэ нядаўна, калі польская цэнзура даслоўна душыла беларускую прэсу, калі рэдактар беларускай газэты, не дачакаўшыся 25-га нумару, ішоў у турму або Бярозу Картузкую.

Цяпер мы маем сапраўдную беларускую газэту. Нам ня трэба баяцца, ці выйдзе наступны нумар газэты. Мы пэўны, што так як сягоньня адзначаем 25 юбілейны нумар газэты, так адзначым і 50 і 100! Толькі з яшчэ большымі посьпехамі.

Праца наша будзе расьці і разьвівацца!

(Працяг з 1-й бачыны).

так, як-бы пабіты размахваў кулакамі. Беларускі Народ зьмяце гэтую погань магутнай рукой з сваёй зямлі. Тысячы беларусаў, якія ўвайшлі ў Беларускі Корпус Самааховы, дакажуць сваю актыўнасьць, зьнішчажаючы гэтыя жыдоўска-бальшавіцкія рэшткі і ўсіх, хто стане ўпоперак беларускаму будаўніцтву. Бо беларускі вайна ведае, што ён ахоўвае й абараняе сваю Бацькаўшчыну.

Той водгалас, які знайшоў факт стварэньня Беларускага Корпусу Самааховы сярод беларусаў у Беластоцкай Акрузе сьведчыць і аб іх гатоўнасьці актыўна спрычыніцца да сьвятой справы. Актыўнасьць беларусаў Беластоцкай Акругі расьце. І хоць іх палажэньне тут значна розьніцца ад палажэньня ў Гэнэральным Камісарыяце Беларусі, але воля ўдзелу іх у змаганьні за новае жыцьцё аднолькавая.

Як доўга ня трывала-б вайна, у якіх абставінах ня жыў-бы наш народ, мы пэўны — перамога прыйдзе!

Трэба, заціснуўшы зубы, няўтомна працаваць, трэба заўсёды памятаваць, што цяпер вайна!

ВАЙНА

У баёх каля СТАЛІНГРАДУ нямецкія атакуючыя войскі здабылі шматлікія выбудаваныя паводле навачасных вымаганьняў тэхнікі баявыя ўладжаньні. Усе варожыя контр-атакі адбіты. На поўнач ад гораду вораг прадпрыймаў у мэтах адцяжэньня атакі моцнымі пяхотнымі й танкавымі сіламі. Яны былі адбіты з вялікімі стратамі ворага. Лятунства ўдзень і ўначы нішчыла камунікацыйныя лініі й лётнішчы на ўсход ад Волгі.

Увесь абшар каля Сталінграду, які зьяўляецца галоўным камунікацыйным вузлом паміж Масквой і Поўднем, — гэта фактычна адналітая сыстэма ўмацаваньняў. Сетка бункраў і панцырных купалаў пакрывае паверхню зямлі, як шахматная дошка. Падмінаваныя палі, загароды ўсялякага роду даюць усе магчымасьці абароны. Таму кожнае гняздо супраціву тут трэба здабываць у жорсткай барацьбе, якая па сваёй цяжкасьці нічым ня ўступае барацьбе за Сэвастопаль. Ня гледзячы на ўсё гэта, нямецкім войскам удалося пры няўтомным судзеяньні авіяцыі праламіць галоўныя пазыцыі. Нямецкія й румынскія войскі здабылі ў цяжкіх баёх новыя абшары, зьбліжаючыся ўсё больш да самага гораду. У паўдзённай частцы гораду здабыта румынскімі войскамі моцна выбудаваная мясцовасьць.

На Каўказе нямецкі наступ асягнуў далейшыя посьпехі. На ТАМАНСКІМ ПАЎВОСТРАВЕ ў хуткай атацы на поўдзень быў зламаны апошні варожы супраціў, дзякуючы чаму здабыты ўвесь паўвостраў на ўсход ад Керчанскай дарогі. Захоплена шмат палонных.

Як было павядомлена ў Надзвычайным Камунікаце, здабыта марская й сухапутная крэпасьць НОВАРАСІЙСК. Гэта апошні ваенны порт, які пасьля ўпадку Сэвастопаля аставаўся для савецкага Чорнаморскага флоту.

Горскія войскі занялі на Каўказе пасьля некалькідзённых заўзятых баёў далейшыя праходы ў горах.

На Цэракскім фронце здабыта новая тэрыторыя. Вораг абараняўся з артылерыйскіх становішчаў, глыбока ўкапных у горах. Супраціў ворага зламаны.

На сярэднім фронце вораг далей праводзіў атакі, паносячы пры гэтым вялікія страты ў людзях і матарыяле. Усе атакі адбіты. Лятунства бязупынна прыймала ўдзел у баях. Зьнячэўку быў збамбардаваны цэлы рад лётнішчаў ворага, прычым зьнішчана на зямлі шмат савецкіх самалётаў.

Над Паўночна-Ледавітым Акіянам баявыя самалёты праводзілі атакі. Скуткоўна бамбардаваўся ваенны порт і жалезнадарожныя ўладжаньні Мурманска.

За час ад 25 жніўня да 4 верасьня савецкая авіяцыя страціла 1062 самалёты, з іх 812 у паветраных баёх, 175 процілятунскай артылерыяй 33 зьбіта войскам, рэшта зьнішчана на зямлі. У гэтым-жа часе згінула на ўсходнім фронце 49 нямецкіх самалётаў.

На сярэднім адрэзку фронту ў ЭГІПЦЕ была адбіта варожая атака. Баявыя й стрымгаловыя самалёты бамбардавалі артылерыйскія становішчы, скупленьні танкаў і самаходаў, а таксама лётнішчы. Жорсткія налёты праведзены, між іншым, на авіяпорт каля Александрыі.

Лёгкія нямецкія баявыя самалёты бамбардавалі ў далейшым ваенна-важныя аб'екты ў паўдзённай і сярэдняй Англіі, а таксама англійскае паўночнае ўзьбярэжжа. Скінута шмат бомбаў цяжкога калібру. Збамбардаваны, між іншым, вэрфі ў Зундэрляндзе.

Адозва Правадыра Нямеччыны

аб ваеннай зімовай помачы Нямецкага Народу ў 1942—43 годзе.

Правадыр Нямеччыны выдаў наступную адозву аб ваеннай зімовай помачы нямецкага народу:

На пачатку чацьвертага году вайны, якую Нямецкі Народ вядзе за сваё быцьцё або нябыцьцё ў сучаснасьці і ў будучыні, заклікаю дзесяты раз складаць свае дабравольныя ахвяры на зімовую помач.

На ўсіх прасторах сьвету змагаюцца жаўнеры нямецкіх азброеных сілаў, складаючы ахвяры свайго жыцьця і здароўя. У верным саюзе з імі змагаецца большасьць эўрапэйскіх народаў, а таксама народаў далёкага Ўсходу. Гэты саюз недапусьціць да таго, каб нашыя краіны сталіся ахвяраю бальшавіцкага дзікунства, або жыдоўска-ангельскага капіталістычнага вызыску. Ворагі Нямеччыны, так як і калісь, калі мы ў сябе змагаліся за ўладу, зноў злучыліся проціў нас.

Сусьветнае міжнароднае жыдоўства кіруе плютакратыяй і бальшавізмам ня толькі з мэтаю зьнішчэньня эўрапэйскіх культурных дзяржаваў, але перадусім з мэтаю зьнішчэньня ўсіх прадстаўнікоў самастойнага быту. Калі сяньня амэрыканскія, ангельскія агэнты цьвердзяць, што хочуць збудаваць новы, лепшы чымся быў іх уласны даўнейшы сьвет, у якім у будучыні кожны павінен знайсьці працу, вопратку і памешканьне, дык у такім выпадку ня было якраз патрэбы нападаць на Нямеччыну. Бо гэтыя пытаньні нацыянал-сацыялізм, або наагул даўно ўжо разьвязаў, або яны знаходзіліся ў стадыі памыснага разьвязаньня. Але мэтаю гэтых міжнародных праступнікаў не зьяўляецца будова лепшага сьвету, але грубае зьнішчэньне процістаўляючыхся капіталізму эўрапэйскіх нацыянал-сацыялістычных дзяржаваў. Яны маюць на мэце ўвядзеньне тут такога прыгону, які пануе ў Індыі. Пры гэтым у абодвух абозах кіруе жыд, як галоўны падбухторваючы дзейнік, як калісь было ў Нямеччыне.

У ідэнтычных змаганьнях, ня меўшых яшчэ дагэтуль прыкладу, нямецкія і саюзныя жаўнеры ў гэтым годзе ў аграмаднай меры расшырылі жыцьцёвы простор эўрапэйскіх народаў. Спробу міжнародных апякуноў чалавецтва, Рузвэльта, Чэрчыля і Сталіна, імкнучыхся замарыць голадам эўрапэйскія народы, можна лічыць аканчальна няўдаўшайся. Калі аднак у гэтых найвялікшых змаганьнях усіх часоў Нямецкі жаўнер сярод труднасьцяў, якіх ня можна сабе нават прадставіць, складае ў барацьбе свае вялікія ахвяры, дык Бацькаўшчына якраз у гэтым годзе мусіць зложыць свае найвялікшыя ахвяры. Нават і тады яна выканае толькі невялічкую частку ў параўнаньні з тым, што асягае нямецкае войска на моры, на зямлі і ў паветры.

Апрача гэтага аднак думкай нямецкай зімовае помачы ня толькі падчас супакою, але таксама і ў часе вайны зьяўляецца неразьдзельная лучнасьць лёсу Нямецкага Народу — не як у Англіі і Амэрыцы фразай — але сьцьверджаная ўчынкамі.

Бо з гэтых змаганьняў народаў Нямеччына мусіць вярнуцца і вернецца да спакойных часоў як наскрозь нацыянал-сацыялістычная дзяржава. Гэта будзе зьдзейсьнена ня толькі ахвярамі фронту, але ахвярамі Бацькаўшчыны.

У 1939—40 а можа нават і 1941 годзе, ворагі Нямеччыны маглі спадзявацца, што ім удасца, як калісь, у 1918 годзе, праз унутраную барацьбу накінуць Нялежным ад іх, чым пасьля вэрсальскага а праз гэта зрабіць яго яшчэ больш залежным ад іх чым пасьля вэрсальскага трактату. Мэтаю фронту і працоўнага Нямецкага Народу ёсьць усьцяж большае зьнішчэньне надзеяў гэтых міжнародных гіенаў, шукаючых золата і бальшавіцкіх зьвяроў, каб даказаць ім, што вайна скончыцца немагчымасьцю далейшага вызыску народаў маючых дабрабыт, але перамогаю бедных народаў, якая вырашыць лёс сьвету.

Дзеля гэтага, спадзяюся, што Бацькаўшчына споўніць свой абавязак у чацьвёртай зімовай кампаніі адносна ваеннае зімовае помачы.

Галоўная Кватэра Правадыра, 1 верасьня 1942 году.

АДОЛЬФ ГІТЛЕР.

Рэвалюцыя Эўропы

Прайшло тры гады барацьбы, як маладыя народы старой Эўропы выступілі з аружжам у руках у абароне сваіх жыцьцёвых інтарэсаў. Тры гады перамог сьведчаць аб салідарнасьці творачыхся і адбудоўваючыхся нацыяў Эўропы. Старое бязладзьдзе эўрапэйскага жыцьцёвага прастору будзе зьліквідавана рэвалюцыяй гэтай вайны. З яе вырасьце сям'я народаў з справядлівым падзелам жыцьцёвага прастору паміж паасобнымі нацыямі. Гэтую пэўнасьць маюць саюзныя з дзяржавамі восі народы пры ўваходзе ў чацьверты год вайны асабліва таму, што найбольшы вораг усіх культурных вартасьцяў — бальшавізм — дзякуючы барацьбе пад кіраўніцтвам Нямеччыны ідзе да свайго няўхільнага канца.

Але ня толькі ў Эўропе будзе зьліквідавана бязладзьдзе. Увесь сьвет перажывае працэс ачышчэньня, каторы рве ланцугі ненатуральных дзяржаваў і запэўняе дабрабыт творчым народам. Пад кіраўніцтвам Японіі творыцца новы парадак ува ўсходня-азіяцкім жыцьцёвым прасторы. Японія праводзіць арганізацыю ўва ўсходня-азіяцкім абшары. Барацьба і адбудова ідзе тут поруч, як піша японская газэта «Асагі».

У той час, як народы Эўропы і Азіі ідуць да сваёй лепшай будучыні, Амэрыка і Аўстралія яшчэ раз перажываюць увесь цяжар уціску дэмакратычнай свабоды.

Паўночна-амэрыканскі народ мусіць зносіць непамерны цяжар падаткаў, які яму накінуў жыдоўскі міністар фінансаў Рузвэльта. Шырокія народныя масы стогнуць пад гэтым жыдоўскім ярмом. У Паўдзённай Амэрыцы й Аўстраліі яшчэ паддаюцца дурману «залатога дажджу» і брахні Рузвэльта. Ваенныя пазыкі, якія шчодра раздаюць на права і на лева амэрыканскія магнаты, маюць затушаваць Чорныя Сьпіскі, якія выкрываюць грабежніцкія намеры паўночна-амэрыканскіх «фінансавых каралёў». У Аўстраліі нават дайшлі да таго, што маюць улажыць канстытуцыю чатырох Рузвэльтаўскіх прынцыпаў «свабоды». Праект гэткае канстытуцыі ўжо быццам прыгатаваны.

Гэтыя чатыры прынцыпы свабоды, якія абвесьцілі прыхільнікі дэмакрацыі Рузвэльта ў Харце Атлянтыкі, былі выразна запярэчаны ўчыненым у гэтым-жа часе гвалтам. Апошнія падзеі ў Паўночнай Ірляндыі зьяўляюцца далейшым доказам ашуканства й фальшу гэтае рэклямаванае свабоды. У цэлым патоку высланых тэлеграмаў да Чэрчыля й Рузвэльта ірляндзкі народ надарма пратэставаў супроць рэжыму самаволі й злачынства дэмакрацыі. Спыненьне працы ўва ўсіх прадпрыемствах у Дубліне ў часе выкананьня прысуду сьмерці над маладым ірляндзкім змагаром за свабоду, а таксама адозва прафэсыянальнага саюзу спыніць работу ў часе яго сьмерці найлепш кляймяць усю агіднасьць «свабоды дэмакрацыі».

З УСЯГО СЬВЕТУ

У Лёндане выдана распараджэньне, каб насельніцтва паменшыла на 1/5 спажыцьцё вады. Гэтым будзе заашчаджана 32000 тонны вугальля.

—0—

У Токіо пастанавілі стварыць «міністэрства на Вялікую Усходнюю Азію». Арганізацыя міністэрства будзе распрацована пляновым аддзелам японскага ўраду.

—0—

Рузвэльт выдаў загад, на падставе якога ўсе легкавыя самаходы ў Злучаных Штатах знаходзяцца пад «урадовым кантролем». Ніхто ня мае права езьдзіць самаходам. Гэтым спадзяюцца заашчадзіць бэнзын і перадусім апоны, бо ў Амэрыцы, як вядома, ваенная прамысловасьць ня можа працаваць з-за нястачы сыравіны й паліва. Прыходзіцца пехатой хадзіць...

—0—

Паводле ўрадовага паведамленьня з Лёндану у вадной фабрыцы амуніцыі ў Мідлэнд здарыўся выбух. Ёсьць забітыя й шмат раненых.

—0—

У Эквадоры ўспыхнула паўстаньне, цэнтрам якога зьяўляюцца Квіто і Гваяквіль. Урад прэзыдэнта Рыо цьвердзіць, што сытуацыя апанавана.

Іранскі ўрад, на аглійска-савецкае дамаганьне, закрыў трансіранскую жалезную дарогу для карыстаньня цывільнага насельніцтва.

—0—

Нядаўна Манголія сьвяткавала трэція ўгодкі заснаваньня аўтаномнага мангольскага ўраду й пастанавіла далей цесна супрацоўнічаць з Японіяй.

—0—

У Эгіпце арыштавана пяць членаў эгіпецкае каралеўскае сям'і. Каралеўскі палац ахоўваецца англійскімі войскамі. У мінулым тыдні арыштована англійцамі 6.000 эгіпецкіх нацыяналістаў.

—0—

У Злучаных Штатах вынесена пастанова аб увядзеньні картак на мяса.

—0—

У выніку праліўных дажджоў у Пірынэях вада ў рэках вельмі паднялася й выйшла з берагоў. Паводка прычыніла шмат стратаў у прыгорскіх гішпанскіх мясцовасьцях. Цэлы рад вёсак заліта вадой. Некаторыя электрастанцыі ў выніку паводкі пашкоджаны так, што значныя раёны знаходзяцца бяз сьвету.

З нашай мінуўшчыны

Да 425—леცьця друку Беларускае Біблії

...Ад прыраджэньня зьверы, што ходзяць у пустыні, знаюць ямы свае; птушкі, што лётаюць у паветры, ведаюць гнёзды свае; рыбы, што плаваюць па моры і ў рэках, чуюць віры свае; пчолы і тым падобныя бароняць вульлі свае— тако-ж і людзі, дзе зрадзіліся... к таму месцу вялікую ласку маюць...»

ФРАНЦІШАК СКАРЫНА.

Нашы ворагі, імкнучыся здушыць беларускі рух, часта сьвядома цьвердзілі й цьвердзяць, што беларусы, маўляў, ня маюць гісторыі, што гэта ўласьціва не народ, а племя ці, у лепшым выпадку, народнасьць. Расейскі імпэрыялізм намагаўся й намагаецца беларусаў прадстаўляць, як «племя великого русского народа», бальшавікі трубілі, што ніякай «самабытнай беларускай культуры» няма, а каб даказаць гэта, нішчылі дзесяткі тысяч беларускай інтэлігэнцыі. Палякі, захліпаючыся, крычалі, што «за 50 гадоў беларуса са сьвечкай ня знойдзеш!» I ўсё-ж беларус жыве, а беларускі рух мацнее й расьце. Ні зьніштажэньні, ні нацыянальны ўціск, ні тэрор ня стрымалі волі Беларускага Народу да самастойнага жыцьця, бо беларускі рух мае глыбокія падставы. Гэта не «сэзоннае» зьявішча, ня выдумка кучкі інтэлігэнцыі, не «бальшавіцкая інтрыга», як трубілі нашыя заклятыя ворагі — а магутны рух народу, які пасьля векавой нацыянальнай сьнячкі пачаў глыбока дыхаць, будзіцца ізноў да жыцьця й скідаць путы, скоўваўшыя яго дыханьне. Вайна Нямеччыны з Польшчай і Савецкім Саюзам была вялікім гістарычным мамэнтам у жыцьці Беларускага Народу. Ад гэтага часу Ён пайшоў у паход да сваёй сьветлай Будучыні.

Адраджэнскі рух кожнага народу павінен абасноўвацца на гістарычных традыцыях, без чаго ён заўсёды будзе штучным зьявішчам і ня будзе мець посьпеху ў народзе.

Калі іншыя некаторыя народы маюць вельмі малую гістарычную спадчыну, то мы, беларусы, можам з гордасьцю ўказаць на нашую слаўную мінуўшчыну. У той час, калі Маскоўшчына знаходзілася пад татарскай няволяй, калі на Украіне таксама быў затоп дзікіх гордаў, Беларусь непарушным мурам стаяла на рубяжы гэтага дзікага сьвету. I калі даўгія вякі ў Маскоўшчыне панаваў дэспатызм цароў, а на паўдзённых стэпах панавала казацкая стыхія, Беларусь жыла багатым культурным і дзяржаўным жыцьцём, ператвараючы ўсходня-візантыйскія й заходня-эўрапэйскія ўплывы ў своеасаблівыя, арыгінальныя формы культуры. Калі ў гэтак званым Вялікім Князьстве панавала беларуская культура, калі культурна-нацыянальнае жыцьцё ў нас цьвіло буйным цьветам, — тады ў Расеі, як кажа адзін наш журналіст, «юрыдычныя ўзаемаадносіны паміж царом і тагачаснаю элітай—баярствам былі ўнармованы формуляй: «Худой пёс Васька ноги твои Государевы лижет». Нават Польшча, якая бліжэй была да захаду, ня можа зраўняцца ў гэтым сэнсе з тагачаснай Беларусьсю. У Польшчы даўгі час панавала лаціна, а гарадзкая культура фактычна была нямецкай. Польская шляхта, якая іграла першую скрыпку ў дзяржаўным жыцьці Польшчы, хутка здэмаралізавалася й, дбаючы толькі аб сваіх інтарэсах, прывяла Польшчу да развалу.

Мы можам пахваліцца такімі памяткамі мінуўшчыны, як «Літоўскі Статут» з 16-га веку. Гэта зборнік беларускіх законаў, напісаны пабеларуску. Беларуская мова была ў нас у той час дзяржаўнай мовай, яе ўжывалі і князі, і дваранства, і мяшчане, на ёй пісаліся ўсе акты й творы. Найбольш адарваныя паняцьці можна было выразіць у ёй, аб чым сьведчыць вышэйўспомнены «Літоўскі Статут» — пэрла беларускае юрыдычнае літаратуры. Беларусь ня толькі адбівала экспансію Маскоўшчыны, але й была піянерам культуры на Ўсходзе. Між іншым, і пачаткі друкарства былі прынесены на ўсход беларусамі.

У гэтым годзе мінула 425 гадоў ад таго часу, калі беларускі гуманіст Доктар Францішак Скарына з Полацку пачаў друкаваць у Празе Чэскай кнігі ў перакладзе на беларускую мову*). 6-га жніўня (ст. ст.) у 1517 г. выйшла з друкарні Скарыны першая друкаваная беларуская кніжка, Псалтыр. Хутка пасьля Скарына пачаў друкаваць пераклад Біблії на беларускую мову. Перакладаючы набажэнскія кнігі, Скарына кіраваўся думкай, каб «людзі паспалітыя, чтучы, маглі лепей разумеці». У 1525 г. Скарына закладае друкарню ў Беларусі, у Вільні. Гэта была першая друкарня на Ўсходзе Эўропы. Беларусь на полі друкарства значна выперадзіла іншыя народы. Беларуская Біблія Фр. Скарыны стаіць на трэцім мейсцы ў гісторыі друкарства наагул.

Пачын, які зрабіў Скарына, знайшоў хутка водгалас сярод беларускіх асьвечаных кругоў. Друкарства стала хутка на моцны грунт і ў Беларусі, асабліва калі пачала пашырацца рэфармацыя і ўзгарэлася рэлігійнае змаганьне, друкарні паўстаюць адна за аднэй. Гэта сьведчыць аб тым, што Беларусь была ўжо культурна дасьпеўшай, чаго мы ня бачым, нпр., у дзікай яшчэ Маскоўшчыне.

Вучань Скарыны Пётра Мсьціславец занёс друкарства ў Маскву, дзе навучыў Івана Фёдарава друкаваць кнігі. Мсьціславец з Фёдаравым выдалі ў Маскве дзьве друкаваныя кніжкі (1564—1565 г.) Але далей працаваць яны не маглі. Іх абвінавацілі як «чарадзеяў і гэрэтыкаў». Мсьціславец з Фёдаравым уцяклі на Беларусь. Тут яны працавалі ў Заблудаве ў гэтмана Рыгора Хадкевіча, дзе ў 1569 г. выдрукавалі «Евангеліе учительное». «Хітрыя майстры», як называлі Мсьціслаўца і Фёдарава, хутка, аднак, расталіся. Мсьціславец з Заблудава паехаў у Вільню, дзе пачаў друкаваць у вялікай друкарні беларускіх купцоў Мамонічаў, а Фёдараў паехаў у Львоў, дзе даў пачатак украінскаму друкарству. Хто нам кажа, што ў нас ня было гісторыі, таму даволі ўказаць хоць-бы такі факт, як беларускае старадаўнае друкарства. Паходня культуры, якую падняў Скарына над нашай Бацькаўшчынай, сьвяціла па-за яе межы далёка. I сягоньня мы павінны памятаваць запавет, які пакінуў нам у спадчыне гэты вялікі беларускі гуманіст—патрыёт, каб працаваць «к пажытку люду паспалітага».

Варожы прасьлед, які нясла нам Расея і Польшча, ня здушыў нашу жыцьцёвую сілу. «I калі ў другой палове XIX стагодзьдзя беларускае друкаванае слова пачало ізноў выконваць сваю нацыянальную місыю, то варожыя беларускаму народу ўлады пачалі страшэннае прасьледаваньне беларускае кнігі. Але беларускі народ бараніў сваё друкаванае слова ўсімі сіламі і спосабамі . Гісторыя нашае кнігі заціміла на сваіх бачынах некалькі дзесяткаў проста кур'ёзных выпадкаў, як умела беларускі народ бараніў сваю кнігу. У некалькіх вясковых бібліятэках беларускія кнігі былі апраўлены ў польскія вокладкі і на хрыбтах мелі польскія назовы. Гэткім спосабам людзі баранілі сваю родную кніжку ад варожага вока».

Беларускае выдавецтва будзе зарганізавана. Вайна яшчэ перашкаджае належна наладзіць гэтую важную справу. Уся ўвага зьвернута цяпер на аканчальную перамогу. Заданьнем кожнага беларуса цяпер зьяўляецца шанаваць беларускую кнігу. Кніга — гэта наш скарб!

*) Яшчэ ў 1491 г. у Кракаве была надрукавана немцам Свэйбольдам Феолем першая кніжка кірыліцай. Гэтая кніга была надрукавана дзякуючы стараньням беларускіх вяльможаў, якія знаходзіліся на каралеўскім двары ў Кракаве.

СЯРГЕЙ КРЫНІЦКІ.

РЭЧКА

**Гэй, ты, рэчанька-красуня,
Куды так сьпяшаеш?
З ціхім плескам, шапатуньня,
Дом мой абмінаеш.**

**Не сьпяшайся, пагаворым—
Сэрцу майму сумна.
Усё хаджу я, быццам хворы,
Ты-ж плывеш так думна.**

**Весела і гаварліва
Ты плывеш праз сёлы.
На'т у гэты час бурлівы
Чуеш сьмех вясёлы.**

**Бачыш гора, бачыш радасьць,
Чуеш песьні звонкі.
Божа, Божа! Як панадна
Харашыць старонку!**

**Заплыві-ж ты на радзіму
Пад родную хату.
Перадай паклон ад сына
Матачцы ды брату.**

**Хоць ня суджана мо' бачыць
Ні маці, ні брата;
Мо'. сярод двара маячыць
Згарэўшая хата.**

**Перадай паклон нізенькі
Хатняму парогу.
Ды скажы, што я барзенька
Сабярусь ў дарогу.**

С. ТАБАЛІН.

Даведаўся...

— Ну, злазьце, хлопцы, даволі. Пойдзем вячэраць, вось жонка прынесла.

Сонца сядала за чорную смугу хмар на гарызонце. Душнае, імглістае паветра шпарка насякала западаўшым змрокам.

Дабіўшы апошні кавалак на вугле, мы зыйшлі з рыштаваньня.

— Няма чаго так замагаць, ну яго к чорту! — сказаў гаспадар за вячэрай.

— Што- гэта ты?.. — запытала жонка.

— Што гэта ты?... запытала жонхутчэй нам «хату» зробяць, як мы збудуем. Дык так яно, хлопцы, працуеш чалавек, як вол, апошнія жылы з сябе дастаеш, а гібель, кажу, яго знае, можа вось зараз усё з дымам пойдзе...

— А што? — пытаем — можа чуваць што?

— Пагаварваюць. Ды ў тое, што людзі гавораць, я ня вельмі веру. Кожны ведае столькі, колькі й я. Але вось жыды пачалі нейкі рух. А гэта племя аб усім добра знае. Спаткаў Іцка. Гаворыць, што вайна ўсё-такі будзе.

— Дзе ты яго бачыў? — пацікавілася жонка.

— А вось, снапы з «надатку» вязучы, спаткаў. Да нас, казаў, нанач зойдзе. Цяпер пашоў да Грыня. Ды жыд хітры — проста не гаворыць. Налягае, каб грошы аддаць. Да зарэзу, кажа, грошы патрэбныя, дык ты, Міхась, змілуйся, хоць палову пашукай.

Па ўсяму відна, што парх нешта пранюхаў.

— Нам-жа калі першую рату аддаваць? Ўвосень, здаецца?

—Каля Міколы аж. Ды бачыш у яго гарачка.

— А хто-ж яму ў жніва скуль грошай возьме...

— Ну, прабуе... Можа хоць што колечы вырву, думае, бо пачнецца вайна — тады памінай, як звалі

Мы зналі Іцка. Гэта быў луненскі жыд, якога на ўсю акружнасьць, як ліхога шэляга, знаў і стары і малы. Дый сам Іцко знаў усіх наперачот. Ня толькі ведаў кожнага, як хто завецца, але як хто жыве, як у каго стаіць гаспадарка. Аб хлапцох знаў, скуль бярэ сабе жонку, аб дзяўчатах — калі, куды, за каго замуж выходзіць і які пасаг даюць за ёй бацькі. Спачатку ён быў звычайным анучнікам. Езьдзіў па вёсках аблезлым конікам, бабам голкі ды гузікі развозіў, а браў за гэта анучы, паклю, лён і ў Беласток адпраўляў. Жывіўся ён тады, кажуць, паранай бульбай і ўхітраўся аднаго селядца цэлай сям'ёю ўвесь тыдзень есьці.

Але вось мінула гадоў восем і Іцка пазнаць цяжка. Ажаніўся і раптам кінуў анучы, голкі ды гузікі. Павёў грубшы інтэрас. Спачатку адкрыў у Луньне, тут-жа зараз каля мосту, магазын са збожжам. Прайшло два гады і ўжо ніхто з занямонцаў, едучы ці йдучы ў мястэчка, яго ня мінаў. Там ён збываў сваё збожжа, калі трэ' было па леце прадаць, купляў Іцкава, калі трэба было на весну прыкупіць; пакідаў глякі на газу, едучы на торг, а едучы з торгу, забіраў іх, браў пры гэтым яшчэ селядцоў, ці шмаравідла да воза, або іншых прамысловых тавараў, якіх ніколі не забракла ў унівэрсальнай Іцкавай крамцы і якіх, наадварот, так заўсёды бракавала ў гаспадароў на вёсцы.

— Пашоў жыць наш Іцко, — гаварылі сяляне.

Прайшло яшчэ два гады і Іцко ня толькі пашоў, а паплыў, так сказаць. Бачым, бярэ ў арэнду паром у Затоках. Ганяе паром хлопец затоцкі, а Іцко выбірае асеніну. Арандаваў цагельню, але зараз кінуў і адкрыў з таварам рум у Каранішках. Спачатку ніхто ня верыў, што яму пойдзе. Пад бокам луненскія жыды спакон вякоў пастаўлялі гатовыя зрубы будынкаў будуючымся сялянам. Хто яго купляць будзе? Збанкрутуе.

Але збанкрутаваў ня Іцко, а лунінскія фірмы. Яго-ж рум разрастаўся ў ваччу. Спачатку дрэва абразалі ўручную, потым зьявіўся стары паравік з крайзэгай. Раптам бачым—Іцко ставіць гатры і пушчае ў ход праўдзівы тартак. Лес плыве аднекуль са Шчыры. На пляцы ў яго адных цесьляроў працуе пар дваццаць. Зрубы растуць, як грыбы. Яны не пасьпелі пачарнець і за час крызысу трыццатых гадоў, бо на шчасьце Іцка і яго кампаніі пайшлі нечаму па вёсках пажары. Пагарэльцы плакалі і чамусьці клялі Іцка — але, атрымаўшы страхоўку, куплялі ў яго зрубы і будаваліся нанова. Купляць у яго было выгадна, бо каштавале не даражэй, а сплачваць было лягчэй, бо на раты. Такім чынам, рэдка каторы гаспадар ня быў іцкавым даўжніком. Некаторыя свае ўраджаі мелі праданымі яму на пню. Сам, відаць, работы ён меў па горла.

Кідаўся на ровары, як апараны, то ў той бок, то ў другі.

Жонка не рабіла нічога. Цэлую зіму сядзела дома, а летам купалася ў Друскеніках.

— Ны, так яму Бог даў, — гаварылі жыды, калі заходзіла гутарка пра Іцка.

Сяляне-ж пры гэтым гаварылі: «добры парх, але крывапійца страшны...»

Міхася Антончыка, нашага гаспадара, мы зналі таксама добра. Але ягонае жыцьцё было менш цікавым. От, жыў сабе чалавек, як кожны гаспадар у вёсцы, на шастаку. На шастаку, як гаворыцца, не разгуляешся. На шастаку сябе не пакажаш.

Словам, цяжка было нежанатаму —жаніўся — не палегчала. А тут камасацыя. Пагналі на вынас. Хату, якая на злосьць нечаму не згарэла, толькі рушыў — парахно пасыпалася, аказалася переваізць

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

Менск.

Карыстаньне з радыя. Менск мае некалькі тысячаў радыёрэпрадуктараў, праз якія можна слухаць перадачы Менскага радыя. З прычыны вялікіх разбурэньняў гораду дасюль можна было ўлучаць у сетку слуханьня толькі паасобныя вуліцы, так што радыёсетка, пакуль што, ня можа ахапіць усіх жыхароў. У сетку ўлучаны таксама некаторыя кашары, цывільныя і ваенныя ўстановы. З паўтузіна рэпрадуктараў знаходзіцца на грамадзкіх пляцох і вуліцах. Месячная плата за карыстаньне для прыватных асобаў невялікая.

Трамвай. Ад нядзелі 23.VIII. у горадзе пачаўся частковы трамвайны рух.

Наваградак.

Эстонія—Навагрaдак. На спартовым стадыёне ў Навагрaдку пры вялікай, як заўсёды, колькасьці глядзельнікаў, адбылася на днях спартовая сустрэча ў валейболе й баскетболе між замежнай рэпрэзэнтацыйнай дружынай эстонскага батальёну й дружынай Навагрaдзкага Народнага Дому. Беларуская моладзь была асаблiва заклапочана, бо было ведама, што эстонская дружына мае двух б. удзельнікаў міжнародных алімпіядаў. Але ў ходзе йгры беларуская дружына ня выйшла з раўнавагі і ў дружным супрацоўніцтве сяброў здабывала пункт за пунктам. Гэтак валейбол закончаны з рэзультатам 2:0, а баскетбол 29:23 на карысьць беларускае дружыны.

Валожын.

Курсы настаўнікаў. 23.VII. пачаліся курсы для настаўнікаў і кандыдатаў на настаўнікаў з Валожынскага раёну. На курсах займаецца 160 слухачоў, якія вывучаюць беларускую й нямецкую мовы, беларускую літаратуру, гісторыю й геаграфію. Тыя, што ня маюць поўных пэдагагічных кваліфікацыяў, вывучаюць, апрача таго, пэдагогіку й мэтодыку асобных прадметаў. Курсы патрываюць да 25.VIII.

Канфэрэнцыя настаўнікаў. 3.VIII у залі школы № 1 адбылася канфэрэнцыя настаўнікаў, на якой абмяркоўваліся актуальныя школьныя справы.

Новая ахвяра бандытызму.

У Слоніме забіты праступнаю жыдоўска-бальшавіцкаю рукою Алёйза Пяцюкевіч. А. Пяцюкевіч быў актыўным нацыяналістым за часоў польскае акупацыі. У часе польска-нямецкае вайны лучыў у нямецкі палон. Пасьля павароту на Бацькаўшчыну актыўна працуе ў Баранавічах. Адкамандараваны ў Слонім, ён тут яшчэ ў маладым веку ахвяраваў сваё жыцьцё за будучыню Беларусі.

Чэсьць яго памяці!

Баранавічы,

Пры Беларускім Доме ў Баранавічах арганізуецца сымфанічны аркестр пад кіраўніцтвам кампазытара Спаскага.

Слонім.

Новы транспарт плугоў надыйшоў у гэтых днях у Слонім. Плугі па ўрадавых цэнах пераказаны сялянству і ўрадовым гаспадарскім дамэнам акругі.

Зьезд начальнікаў раёнаў і валасьцей Слонімскае акругі адбыўся 10.VIII у Слоніме, на якім абгаварваліся бягучыя справы акругі.

Агульны сход настаўніцтва й курсантаў настаўніцкіх курсаў адбыўся 11 жніўня. Інсп. Няпомнік у палкай прамове падкрэсьліў гістарычнае значэньне хвіліны, якую перажывае беларускі народ і што абвязкам кожнага настаўніка сяньня ёсьць быць ня толькі ўзгадавальнікам маладога пакаленьня, але й дзейным Беларусам.

Кіраўнік БНС сп. Кіслы рэфэраваў арганізацыйныя справы БНС.

Фармаваньне Самаахoвы. Зараз па атрыманьні весткі аб дазволе арганізацыі Самаахoвы, БНС Слонімскае акругі прыступіла да фармаваньня пяці батальёнаў Самаахoвы паводле ліку раёнаў. Гэтая праца даходзіць ужо да канца.

З песьняй па Беларусі.

Вядомы беларускі тэнар М. Забэйда-Суміцкі ў хуткім часе пачне шырока задуманае канцэртнае турнэ. 12 і 13 верасьня сьпявак будзе пяяць у Зіцманштаце, 20 верасьня ў Белай Падляскай, 26 і 27 у Варшаве. У пачатку кастрычніка М. Забэйда-Суміцкі пачне канцэрты ў Беласточчыне, тады паедзе далей — у Менск, Вільню й іншыя гарады. У Беластоку ўжо вядзецца падрыхтоўка па арганізацыі канцэртаў.

Лён

З вялікай колькасьці розных відаў сырца для тэкстыльнае прамысловасьці Беларусь мае паддастаткам толькі ільнянога валакна. Па велічыні пасеўнае плошчы ільна на валакно наш край займае другое мейсца ў сьвеце. Гэты факт галоўным чынам абаснованы кліматычнымі ўмовамі Беларусі (даволі вялікая вільготнасьць і воблачнасьць летніх месяцаў і нявысокая тэмпэратура месяца ліпеня—18,5° да 19°).

Калі гаворым пра ільнярства, то нармальна разумеем пад гэтым наступныя пытаньні: а) усе справы, зьвязаныя з апрацоўкаю зямлі пад лён, б) апрацоўку ільну, в) гандлёвы абарот валакном і ільняным семям, г) фабрычную і хатнюю ільняную прамысловасьць. Апрача гэтага, даходзіць яшчэ важная галіна алеярскае прамысловасьці, працуючае на ільняным семяні.

Як ужо выразна падчыркнута на пачатку, на Беларусі ёсьць амаль што выключна пасевы ільну на валакно, пасеваў ільну на семя — не спатыкаецца. Характэрным для гатунку нашых ільноў ёсьць даўжыня бадыля (каля 95 цмт), галінак ад 4 да 5, на 100% вагі брутто ёсьць 66% ільняной саломы, 18% семя і 16% мякіны, пяску і г. д. З другога боку гатункі ільноў сеяных на семя характарызуюцца наступным: даўжыня бадыля да 50 см. на 100% вагі брутто складаецца 46% ільняной саломы і 54% семя, мякіны і г. д.

Ільнярская справа ў Беларусі характарызуецца пэўнай дынамікай — пасеўныя плошчы павялічваюцца з кожным годам і таму можна падаць толькі прыблізныя дадзеныя, арыентуючыся па пасевах апошніх гадоў, аб велічыні пасеўнай плошчы на 250 тыс. га. Цыфра гэтая будзе хутчэй за малая, чым за вялікая. Ураджайнасьць ільну знаходзіцца ў нас на аднэй вышыні з ураджайнасьцю ільну ў Расеі, Латвіі й Літве. З аднаго га ў сярэднім атрымоўваецца ад 4 да 5 цэнт. семя і ад 2.9 да 3.5 цэнтн. валакна. Трэба лічыць, што лепшая апрацоўка зямлі пад лён і лепшы догляд за ім у часе яго вэгэтацыі далі-б ураджай у 2 разы большы, прыкладам Бэльгія, каторая часта атрымоўвае ўраджай ільну ў 2,5—3 разы большыя.

Ільнярства на Беларусі мае характар пераважна «таварны» г. зн., што большая частка ільнянога валакна і семяні ідзе ў гандаль, меншая частка яго зужываецца на патрэбы селяніна. Для прыкладу: у 1936 г. у Заходняй Беларусі атрымана каля 32 тыс. тоннаў валакна, з гэтага толькі 6 тыс тоннаў было астаўлена сялянамі для сябе, а 26 тыс. тоннаў было вывезена ў загранічныя фабрыкі: у Нямеччыну, Англію, Францыю і былую Польшчу.

Прамысловасьць, працуючая на ільне, разьвіта ў Беларусі слаба, ёсьць ільняныя фабрыкі ў Віцебску і Смаленску, у Заходняй Беларусі такіх фабрык зусім няма. У будучай адбудове нашага гаспадарчага жыцьця на гэты факт трэба будзе зьвярнуць вялікшую увагу — ільнярства ў Беларусі можа быць у вялікай ступені дзейнікам нашай гаспадарчай самастойнасьці.

З НАРОДНАЕ ТВОРЧАСЬЦІ.

У кожнай беларускай гаспадарцы сеюць і апрацоўваюць лён, а таксама ў многіх сямейках яшчэ і дагэтуль вырабляюць і носяць саматканыя уборы. Таму сярод беларускага насельніцтва захаваліся песьні, зьвязаныя з апрацоўкай лёну ў розныя мамэнты. Ніжэй мы зьмяшчаем адну ільняную песьню.

«Гаварыў зялёны лён,
Пры дарозе стоя:
«Калі мяне ня вырвіце,
«Я сам звалюся, на дарожкі расьцялюс .!»
Гаварыла Юзэпка сваёй роднай маці:
—Калі мяне ня выдасьце,
Я і сама замуж пайду:
Што за тын, за вароты,
За суседняга сына.
Ды ён будзе купчаваці,
А я за ім панаваці,
Ён будзе мёд—віно піці,
А я буду сьлёзы ліці.

Беласток.

Пры Беларускім Камітэце ў Беластоку арганізуецца Дзіцячы Струнны Аркестр. У аркестр прыймаюцца дзеці ў веку ад 10—14 гадоў. Запісы праводзіць Сакратарыят штодня ад 10—13 гадзіны.

Жаночая Сэкцыя пры Беларускім Камітэце ў Беластоку робіць захады, каб адчыніць Беларускі Дзіцячы Сад для дзяцей сяброў Камітэту ў Беластоку.

няма чаго. Гумно пайшло з дымам прошлай восеньню. Застаўся толькі хлеў, які ў першую чаргу і быў настаўлены на хутары, дзе і каратаў Міхась кароткія летнія ночы разам з канём і каровай, пакінуўшы жонку з дзяцьмі «на суседзях». Іцку быў вінават за зрубы хаты і гумна, пры складаньні якіх мы і працавалі.

— Спары, Божа, пры вячэры—сказаў над'ехаўшы роварам Іцка.

— Сядай вось з намі — запрапанаваў гаспадар.

— Дзякуй, я маю сваю вячэру.

— Ня бойся, тут сланіны мала. Толькі слава тая, што прыскварана — паясьніў Міхась.

— Ай, як ты, Міхась, заўсёды жарты любіш. Нам ня можна.

— Які жарт? Хіба ня праўда, што толькі, разбагацеўшы, ты прыпомніў свой закон? Раней, памятаю, так не перабіраў...

— М-ца, — [illegible]охнуў Іцко, не адказваючы на пытаньне,—але й хатку, Міхась, будзеш мець, як шклянку. З цябе яшчэ барыш належыцца.

— А так, належала-б табе нават даць яго за гэты мурш. Бога ты, Іцко, у сэрцы ня маеш, так грабіць людзей. Гэта-ж пакуль перавязьлі вуглы паадпадалі, — падыдзі, глянь. Ты-бы хоць пад вокны лепшага даў.

—Ты толькі ня бойся, — гэта хата цябе перажыве. Спытай майстроў, калі ня верыш, яны ставяць. Іцко глянуў у наш бок, шукаючы пацьверджаньня, а не знайшоўшы яго, запытаў.

— То дзе? дзе ты мяне, Міхась, палажыш?

— А дзе-ж цябе пакласьці? Вачыш сам, якія ў мяне тут палацы. Палезеш з намі ў хлеў на рушт.

— Згода. Абы добра. Я заўтра маю яшчэ тут многа спраў. У нядзелю лягчэй каго дома застаць, таму да хаты не паехаў.

Пакурыўшы, мы палезьлі спаць.

—Ты, Міхась, нічога не гавары, —пачаў Іцко, калі мы ўлягліся на сене. — Пашукай мне грошай.

— Што ты? Галава. Скуль я табе цяпер грошай вазьму? Гавару табе: раней тэрміну нічога ня будзе.

— Хоць трохі, колькі можаш. Мы з табой ужо пагодзімся — свае людзі. Мне так цяпер патрэбныя грошы, каб ты знаў... І падаткі, і работнікам, і за тавар... А тут жонка... уй, яна мусі з мяне ўжо дух дастане.

— А што з ёю?

— Хвора. Ай, браткі, колькі мне яе хвароба ўжо каштуе... страх сказаць!

— Ну, хваробу тваё жонкі я-бы зараз выгнаў. Ты прышлі яе да мяне на лета. Навосень забярэш. Баба, як цьвік, здарова будзе. Паглядзі, мая — ня мае часу хварэць.

— Ай, не гавары, Міхась.

— Бяз жартаў. Работа людзей лечыць.

— А як вы думаеце, хлопцы? можа быць вайна, — зьмяніў гутарку Іцко.

— А чаму-ж не. Можа быць і вайна.

— З кім? Калі?

— А хоць-бы з Немцам. Я сам нават часта аб гэтым думаю: вось мы сьнім, скажам, сёньня тут з вамі і раптам чуем праз сон: трах! трах! і бомбы пасыпаліся па полі...

—Уй, які страх! А як у нас?

— А ў нас чаго-бы ім падаць, мы народ мірны.

— Не. Я гэтаму ня веру. Чаго-б немец сюды пашоў? Што ён тут ня бачыў?

—Ня верыш, бо ня хочаш. Ты-ж хіба ня чуў, што Гітлер праз радыё сказаў?

— Што ён там гаворыць! Ён на жыдкоў злы.

— Ну, дык вось, сам здаровы знаеш. Талкаваць табе многа не прыходзіцца.

— Памойму, яго разаб'юць. Супроць жыдкоў ён доўга не наваюе.

— Пабачым, — сказаў Міхась, — а пакуль што —сьпімо.

— Праўду кажаш, — згадзіўся Іцко, што мы будзем без пары ў голаў заходзіць..? Ну, не?

Гутарка абарвалася, і мы ўсе зараз паснулі.

Прабудзіў нас страшэнны грукат.

Цемра ночы на момант расьсяклася асьляпляючым блескам, і тут-жа сьледаваў страшэнны трэск. У такі момант мы ўбачылі, як бедны Іцко кідаецца з месца на месца з крыкам:

— Хлопцы! Хлопцы! Што гэта?

—А... пачалося... сказаў, прачнуўшыся, Міхась нейкім глухім голасам.

— Што гэта..? страляюць!.. бомбы?..

— То-ж сам бачыш — з ракетамі, — прагаварыў Міхась раўнадушна. Ляжы і не варушыся.

— Цяпер ужо нам капут, — дакінуў мой сябра

Але ў гэты самы момант нешта шлёпнула, карова страшным голасам зараўла і кінулася на загароду. Адначасна пачуўся зьні.., распачлівы крык Іцка:

— Гівалт!.. Уй, мамэлэ!...

— А там гэта што за бяда?.. Гэта-ж, мусі, зваліўся, зараза... Іцко! Дзе цябе там чэрці носяць? Упаў, ці якое табе там ліха?—запытаў Міхась, прыпадымаючыся.

—Ой, упаў... братко, ратуй!..

— О, ліха прыйшло на жыдоў... Чаго-ж цябе маланка на ўлаз паперла! Грому ты ня чуў, ці якая табе немач? Ты глядзі, можа там мне карову забіў — тартаком сваім не аплоцішся, — жартаваў Міхась, злазячы Іцку на помач.—Пасьвяціце, хлопцы, бо нічога я тут ня бачу.

Запаліўшы запалку, мы не маглі ўстрымацца ад сьмеху, да таго быў сьмешны купец Іцко ў сваёй бядзе.

Міхась аж прысеў са сьмеху:

— А няхай цябе паветра... ато-ж угадзіў. Ну, гэта яшчэ нічога, прынамсі, не пабіўся... Горай было-б, каб ты на рогі карове ўляцеў. Скіпеў-бы адразу... і доўг мой прапаў-бы.

— Ну, ідзі цяпер на дажджы пастой, за ноч можа абмые. Не магу-ж я цябе такім на сена пусьціць, — жартаваў гаспадар — А каб ты прапаў з Іцком... які-ж ты баязьлівы.

Доўга не маглі мы заснуць, і ўвесь гэты [illegible] стагнаў, крахцеў і пляваў, скідаючы бялізну і апранаючы касьцюм.

Назаўтра чуць сьвет паехаў хутчэй да дому.

Няхай жыве Беларуская Збройная Сіла!

У артыкуле пад гэтым загалоўкам (№ 57 «Бел. Газэты») Л. Загорскі піша:

«Усход быў для нас заўсёды Усходам, і мы мусілі й мусім змагацца з ім за сваю свабоду, за культуру й нацыянальнае жыцьцё.

Хоць сяньня бальшавіцкая бэстыя добра прыдушаная сталёвай рукой нямецкага жаўнера, але яна яшчэ варушыцца, кідаецца й на нашых землях хацела-б баранішча, каб пасьля нас усіх сялян-гаспадароў, работнікаў і інтэлігенцыю аддаць на зьдзекі жыдам і энкавудзістам. Але дарма! Ці на парашуце спусьціцца бальшавіцкая гадзіна, ці перапаўзе праз мяжу фронту, ці крываžэрнаму жыду ўсуне зброю ў рукі, ці, вышаўшы з багна сваіх ячэек, затаіцца ў лесе, — усюды яе выкрые й зьнішчыць беларуская збройная сіла. Сялянскія й работніцкія дзеці сваімі «гаспадарскімі» простымі спосабамі зьвядуць ворагаў сялян і работнікаў.

Армія Беларускае Самааховы сяньня зьяўляецца тэмай і зацікаўленьнем сотняў тысячаў Беларусаў па ўсіх кутках нашае зямлі. Хутка ўсе маладыя Беларусы з любасьцю апрануць на сябе беларускі мундзір і працавітай рукой моцна сьціснуць зброю, ды накіруюць яе супроць сьмяротнага ворага беларускага народу — бальшавікоў.

Аджывуць нашыя даўныя ваенныя традыцыі змаганьня з усходняй дзічынёй і тыраніяй, аджыве слава нашых вояў і ваеньнікаў з мінуўшчыны. Адважнай ступою і ў сьціслай лучнасьці з Вялікім Нямецкім Народам пойдуць Беларусы да лепшага й шчасьлівейшага заўтра».

Сьмерць камунізму!

На парозе новага школьнага году

Верасень — месяц пачатку працы ў школе.

Беларуская школа была доўга толькі лятуценьнем для беларускага дзіцяці. За беларускую школу доўгія гады беларускія патрыёты мучыліся ў турмах. Для беларускай школы аддаваў кажны, найбяднейшы з нас, свой апошні грош, каб толькі яе ўтрымаць, каб толькі яе абараніць.

І як у цудоўнай казцы — разваліліся ланцугі нашае няволі. Дзякуючы перамозе творчага мяча беларускае дзіця атрымала для сябе родную школу, а беларускі вучыцель ужо не баіцца, што яго за беларускую мову пагоняць у польскую турму або павязуць у бальшавіцкі наўночны лягер. Гісторыя беларускае школы — гэта гісторыя змаганьня за душу беларускага дзіцяці, за чалавечае права беларускага вучыцеля.

Калі толькі кранаюся тэмы беларускае школы, заўсёды перад маім зрокам зьяўляецца постаць беларускае вучыцелькі Тэклі Станішэўскай. Маладая, дзевятнаццацігадовая дзяўчына на сялянскай фурманцы познай непагодняй восеньню разьвозіць па мястэчках і вёсках заходняе Гарадзеншчыны кніжкі для беларускіх школаў. Яна ня знала ні ночы, ні дажджу. Ня было цягнікоў, але была сялянская фурманка. Маладая беларуская вучыцелька з Горадні на сялянскай фурманцы абезьдзіла за кастрычнік, верасень і лістапад амаль усе мястэчкі і вёскі Горадзенскага, Сакольскага і Беластоцкага наветаў.

Гэта быў цяжкі галодны 1917 год.

Памятаю, як у дажджлівую сьцюдзёную раніцу прыехала ў нашае мястэчка Тэкля Станішэўская. Ехала цэлую доўгую вясеньнюю ноч. Мы ўчатырох сядзелі ў хаце нашага вучыцеля, які нас прыгатаўляў у гімназію. Было нам тады па 12—13 год. Селянін уехаў проста на панадворак і з фурманкі саскочыла дзяўчына ў даўгой суконнай вясковай бурцы. Вучыцель глянуў у вакно і ўскрыкнуў: «Тэкля прыехала!!!

У 1918 годзе Тэкля Станішэўская пераехала на працу ў Вільню. У канцы жніўня 1919 году я прыехаў у Вільню вучыцца і спытаўся, дзе працуе вучыцелька Тэкля Станішэўская? Адказ начуў вельмі сумны. Яна памёрла 21 траўня 1919 году на сухоты. Пахавана на віленскіх Россах.

У постаці Тэклі Станішэўскай разгортваецца вобразна трагэдыя жыцьця беларускага вучыцеля: непамерная праца, сухоты, сьмерць. Толькі 21 год жыцьця! Тэма жыцьця беларускага вучыцеля чакае яшчэ свайго пісьменьніка: гэта будзе калісьці повесьць нашай нацыянальнай мартыралёгіі.

Навука аб выхаваньні і навучаньні, або пэдагогіка, найлепш распрацавана ў Нямеччыне. Немцы — тварцы эўрапэйскае пэдагогікі. Трагэдыяй Беларусі было якраз тое, што мы былі амаль зусім адарваны ад нямецкае пэдагагічнае культуры. Відаць вельмі цэніць Нямеччына свайго вучыцеля, калі тварэц нямецкае імпэрыі, жалезны канцлер князь Оттон Бісмарк, пасьля перамог над Францыяй у 1871 г. сказаў, што Францыю перамог не нямецкі салдат, а яе нямецкі народны вучыцель. Ён выхаваў народ да перамогі.

Сяньня беларускі вучыцель пачынае працу ў роднай школе. Вялікая і адказная ягоная місыя перад беларускім народам. Перамагаючы ўсе цяжкасьці ваеннага часу, беларускі вучыцель не павінен ані на хвіліну забывацца аб тым, што ў ягоных руках ляжыць будучыня Беларусі. Ён павінен штодзенна думаць аб тым, што ад ягонае працы залежыць заўтрашняе культурнае аблічча нашага народу. Калі мы навучымся ад немцаў, як патрэба працаваць для свайго народу, тады для нас будучыня будзе ня страшна, тады вольнае жыцьцё нашага народу будзе абясьпечана нятолькі на вякі, але і на цэлыя тысячагодзьдзі.

Андрэй Дубовіч.
(«Беларускі Голас»)

Беларускія нацыянальныя эмблемы й адзнакі

Гэнэральны Камісар Беларусі В. Кубэ зацьвердзіў беларускія нацыянальныя эмблемы й адзнакі. Імі зьяўляюцца: беларуская нацыянальная «Пагоня», беларускі нацыянальны сьцяг (бел-чырвона-белы), наручная апаяска для ўрадоўцаў Беларускае Народнае Самапомачы. Усе адзнакі і эмблемы знаходзяцца пад гаспадарсьцьвеннай апекай.

Каапэрацыя ў Беларусі

Цэнтральная Рада Беларускае Народнае Самапомачы на адным з сваіх паседжаньняў пастанавіла зарганізаваць каапэрацыю ў Беларусі. Кіраўніком яе вызначаны гр. Кандыбовіч. У Менску мае быць створаны Цэнтральны Беларускі Саюз Каапэратываў.

Я. ПАЛОННЫ.

ЛЯСНАЯ КАЗКА.

Лес доўга ў задуме стаяў
у сіняй расплаўленай сталі,
таемныя тэмы зьбіраў
і новую казку складаў
Пра Кромань, пра Нёмана хвалі.

Пра шум пераж..ытых гадоў,
які павісаў над краінай;
пра сьмелых, ліхіх змагароў,
што выйшлі з сялянскіх радоў
й калдобістай шлі каляінай.

Пра звон ланцугоў на нагах,
пра тых, што без весьці прапалі,
пра тых, што у катніх руках,
у муках, ў цяжкіх мазалёх,
жыцьцё для краіны аддалі.

Лес новую песьню складаў
у сіняй расплаўленай сталі,
а вецер-аўсянік украў
і вёскам старым перадаў,
каб ў памяць братоў прапялі.

АЛЕСЬ КАХАНОЎСКІ.

СЬМЕЛА.

Сьмела выпрастай, брат, плечы,
Выйдзі ўперад, мужна стань!
Не сядзець-жа век за печчу,
Працы хопіць — толькі глянь!
Многа ёсьць у нас задору —
Дык за працу, брат, сьмялей!
А пакончым з нашым горам,
Жыць пачнем мы весялей.
Многа ёсьць на сьвеце бедаў,
Дрэва й тое вецер гне...
Але, браце, гэта ведай —
Сталь гартуецца ў агне.
Вера й Праўда — наша сіла,
А змаганьне — наш закон!
Крык над згінуўшых магілай—
Запавет сьвятлейшых дзён.
Дык канчай хутчэй з пакорай
І выходзь сьмялей у сьвет!
Вер — загіне тваё гора
І прастыне яго сьлед.
Толькі сьмела і адважна,
трымай човен супроць хваль!
Усё другое, брат, — няважна—
У вагні гартуюць ста

М. ДАЛЬНЫ.

ФІРАНКА

Тады я ўпяршыню блізка, блізка адчуў сьмерць, як быццам бачыў яе маўкліва-вялічавую, зачаравана-анямеўшую, чуў яе магільна-халодны павеў.

І не таму, што яна была вось тут. Ня было нябожчыка, не гарэлі сьвечы, ня сінела мёртвае цела, як скрэпшая смала яліны. Але яна была навокал — Сьмерць, — нейкая таямніца жыцьця, з якой кожны жыве і толькі часам шырокімі вачыма незразумела глядзіць у яе твар...

Зрэштай, гэта перажываў не я адзін. Уся вуліца, як быццам думала аб тым самым, а каля варотцаў, у сенцах, на панадворках і ў пакоях ціха шапталіся аб тым самым.

Гэта была белая фіранка.

Удзень яна здавалася звычайнай палатнінай і павявала трохі, калі калыхаў ветрык, але як толькі ападалі змрокі, яна пачынала жыць нейкім асаблівым, таямнічым жыцьцём. І кожны з трывогай, адварачваючыся, пазіраў на яе.

— Дурныя бальшавікі! — так казала ўся вуліца. Яны занялі недакончаны дом выселенага ў Сібір суседа й цэлы год рамантавалі й перараблялі яго. Урэшце, дом быў паабвешваны чырвонымі плякатамі і партрэтамі, а ў доме пасяліўся вайсковы аддзел. Адны казалі, што гэта была вэтэрынарная школа, другія, — што гэта нейкі асобны аддзел. Але добра ніхто нічога ня ведаў. Даволі таго, што кожную раніцу, калі яшчэ жыхары вуліцы спалі, салдаты выходзілі ў кашулях, ішлі ў канец вуліцы, сьпяваючы папарадку ўсе савецкія песьні, а пасьля варочаліся назад. Вуліца памаленьку прызвычаілася да гэтага сьпеву. — Хай сабе сьпяваюць, а што яны маюць рабіць?—казалі людзі.

І так міналі дні. Кожны вечар я чуў, як нейкі начальнік рабіў «праверку» і тады салдаты, як табун коняў, беглі па сходах у дом. Доўга яшчэ там чуўся рогат і «чачотка», выбіваная моцна салдацкімі ботамі...

— Дурныя бальшавікі! — гэта была чыстая праўда. Бо калі наляцелі нямецкія самалёты, яны ня зьнімалі сваіх плякатаў. І толькі калі бабы пачалі крычаць на іх і абзываць іх апошнімі словамі, яны, урэшце, згадзіліся, што партрэты й плякаты могуць сьцягнуць бяду. Але ніхто ня думаў, што гэтыя «ваякі» зусім бяз глузду. Калі наляталі самалёты, два з іх вылазілі на дах з вінтоўкамі і сядзелі, як тычкі на сонцы. Гэта было і сьмешна, і абураюча. Ізноў бабы з суседніх двароў пазьбягаліся й пачалі атаку на гэтых «гэрояў».

— Ці-ж вы падурэлі, ці што, таварышы — крычалі яны — Што-ж вы, дурныя вы галавы, думаеце вінтоўкамі сваімі самалёты зьбіць, ці што? Ці вы хочаце, каб нас тут бомбы растрапалі? І што вы гэта робіце?

Але крык спачатку ня дзеяў. Зьбянтэжаныя салдаты доўга сядзелі нярухома й не абмовіліся ані словам. Толькі, відаць, начальнік іх усё-ж абмазгаваў, што і, праўда, ніякага сэнсу гэтая «абарона» ня мае.

Хоць салдаты зьлезьлі з даху, але трывога на вуліцы расла. Горад пусьцеў, бальшавікі ўцякалі, як мага, хто як. Дарогі гудзелі ад самаходаў, набітых, як селядцамі, «пераможцамі» і іх сем'ямі. Нават на танках ехалі дзеці й жанчыны. Выгляд іх быў жудасны. Але вось салдаты з нашай вуліцы як-бы й ня зьбіраліся выбірацца. Перакананьне, што гэта нейкі асобны аддзел цяпер пераважала й дапаўнялася рознымі дагадкамі.

— А што вы думаеце, шаптаў мой сусед — яны, халернікі, можа спэцыяльна тут застаюцца, каб узарваць горад?

З усіх канцоў, з усёх вуснаў пайшлі гутаркі. Адразу прыпамяталі ўсе, што ў садзе за домам бальшавікі нешта будавалі. Другія казалі — Нездарма яны столькі ванны дый цэмэнту вазілі.

А праз пэўны час зьнекуль даведаліся, што нехта бачыў, як нядаўна ўночы заяжджалі на двор закрытыя самаходы.

— Склад амуніцыі..

— Бомбы!

— Міны!!

Вуліца-ж ня спала. Кожны чакаў нечага нязвычайнага й жудаснага. Час ад часу далёка з вуліц раздаваўся выстрал, зьбліжалася гудзеньне самалётаў. І ізноў было ціха, ціха, пакуль які-небудзь новы гук не парушаў начнога супакою. А ўсю ноч далёка, далёка дуднела шаша. Дзе быў бой, што тварылася, ніхто ня ведаў. Але вуліца найбольш трывожылася домам, дзе сядзелі бальшавікі.

Урэшце, на трэці дзень папаўдні з панадворка выехалі фурманкі, а на іх зьбянтэжаныя бальшавікі. Але ніхто ня быў пэўны, ці яны ўсе выехалі, ці не. Усё-ж усе лягчэй ўздыхнулі.

Беларускі адраджэнскі рух у Горадзеншчыне

(Працяг).

Увосень 1918 году палітычнае палажэньне Горадзеншчыны вельмі скамплікавалася. Вільня, Ліда й Слонім былі ўжо акупованы бальшавікамі, а палякі, як ужо была сказана, стаялі ў Лапах пад Беластокам. Рэшта Горадзеншчыны была яшчэ занята немцамі, але й тут ужо пачыналі паношыцца бальшавікі й польскія ПОВ-які.

У Горадні існавала нелегальная цэнтраля «Літбелу» (камуністычнае партыі Літвы й Беларусі) на цэлую Горадзеншчыну, якая інтэнсыўна вяла арганізацыйную працу па гарадох і вёсках, а Савет Работніцкіх Дэлегатаў завязаўся тут зусім легальна. Пасьля выпадкаў 11 лістапада палякі гэтак сама сталіся больш актыўнымі. Яны пачалі хутка разгортваць арганізацыйную сетку ПОВ, а на некаторых дварох, як, напрыклад, у Масалянах барона Біспінга арганізаваліся ўжо вялікшыя збройныя аддзелы.

У гэтых абставінах Беларуская Губэрнская Управа прыняла пастанову ўключыць Горадзеншчыну ў склад новапаўстаўшай Літоўскай Рэспублікі, пры ўмовах шырокай аўтаноміі з правам фармаваньня ўласных вайсковых аддзелаў.

Беларускае грамадзянства, якое гуртавалася каля Сувязі Культурна-Нацыянальнага Адраджэньня Беларусі й Сялянскае Рады прыняло гэтыя пастановы з пэўным незадаваленьнем, але й не перашкаджала яе ажыцьцяўленьню.

Уключэньне Горадзеншчыны ў склад Літвы ў тагачасных абставінах ратавала гэтую частку Беларусі ад бальшавіцкай і польскай агрэсыі, стварала базу да далейшага развіцьця беларускае справы й, перадусім, адчыняла магчымасьці паўстаньня беларускае збройнае сілы.

На падставе пагадненьня з Літоўскім Урадам Губэрнская Управа выслала ў склад Тарыбы (літоўская гаспадарчая рада) сваіх дэлегатаў, у Горадні неўзабаве заінсталявалася **міністэрства беларускіх спраў**, якое мела заняцца арганізацыяй адміністрацыі, школьніцтва, судаўніцтва, а гэтак сама заапекавацца справай беларускіх вайсковых аддзелаў. Міністрам быў назначаны вядомы беларускі дзеяч Язэп Варонка.

Арганізацыя самога Міністэрства, як і адміністрацыі ў паветах напаткала шмат труднасьцяў, а галоўнай з іх быў значны брак нацыянальна-ўзгадованых кадраў.

У паветы былі назначаны прэфэкты й школьныя інспэктары, але яны ў вельмі нязначнай меры спрычыніліся да развіцьця беларускага нацыянальнага руху на мясцох.

Ня лепш абстаяла справа й з войскам, ня гледзячы на тое, што пры арганізацыі беларускіх вайсковых аддзелаў паклаў шмат высілкаў і добрай волі выдатны беларускі дзеяч палк. К. Езавітаў.

Праўда, у хуткім часе паўстаў у Горадні **1-шы Горадзенскі Беларускі пешы полк**, але й там пакутаваў брак належна нацыянальна ўзгадованых камандзірскіх кадраў.

Беларускія вайскі не атрымалі асобнага уніформу, а хадзілі апранутымі ў літоўскія мундзіры з нашытымі на рукавох трыкутнікамі з літоўскіх нацыянальных колераў.

Але ўсё-ж такі гэта было беларускае войска, складзенае з беларускіх добраахвотнікаў, якія пакінулі родныя хаты, каб бараніць беларускую справу, якія думалі й чулі пабеларуску. «Тоже белорусский» элемэнт прыладзіўся тут выключна сярод афіцэрства.

Апрача палка пяхоты ў Горадні стаяў яшчэ **Асобны Беларускі Эскадрон і Асобны Батальён** пры штабе ваеннага начальніка гораду. Становішча ваеннага начальніка займаў М. Дзямідаў.

Прысутнасьць у Горадні беларускага гарнізону, рэальнай збройнай сілы, узьняло дух сярод беларускага грамадзянства, ажывіла нацыянальна-грамадзкае жыцьцё.

Горадня сталася сапраўды беларускім горадам. Прадпрыемцы добраахвотна вывешвалі беларускія шыльды, на мурох паявіліся беларускія афішы.

У салях грамадзкага сабраньня **«Беларуская Хатка»**, якое мясьцілася пры Саборнай вуліцы, было заўсёды цесна й ройна. Ладзіліся тут штодня вечарынкі з беларускімі імпрэзамі. Вечарыны гэтыя часта адбываліся ў вялікшых салях гарадзкога тэатру й гатэлю «Рояль» і шматлічна сьцягвалі беларускае грамадзянства Горадні, якое ўпяршыню атрымала магчымасьць пачуць жывое беларускае слова ў прыгожай песьні, дэклямацыі, маналёзе.

Апрача гэтага клюбу йснавала яшчэ **Беларускае Вайсковае Сабраньне й Культурна-Прасьветнае Таварыства «Бацькаўшчына».**

У гэтым-жа часе Горадня была сядзібай Ураду й Прэзыдуюму Рады Беларускае Народнае Рэспублікі. У канцы 1918 году прыехаў сюды старшыня Рады міністраў і Міністар замежных справаў Антон Луцкевіч, які згэтуль на чале беларускай дэлегацыі выехаў у Парыж бараніць беларускую справу на мірнай канфэрэнцыі.

Вялікі ўздым беларускага нацыянальнага руху ў Горадні, раскаціўся шырокай хваляй па цэлай правінцыі. Тут арганізацыйнай працай занялася **Беларуская Сялянская Рада**, на чале якой стаў Андрэй Якубецкі.

Дасюль беларускую працу на вёсцы праводзілі выключна вучыцялі беларускіх школ, якіх у Горадзеншчыне налічвалася да 150 з вучыцельскай сэмінарыяй у Сьвіслачы, дый адзіная беларуская газэта — віленскі «Гоман». Арганізацыйнай сувязі правінцыі з нацыянальнымі цэнтрамі ня было.

Але пасьля гітсарычных падзеяў у восені 1918 году, калі пачаў вырашацца лёс Беларускай зямлі, нашае сялянства выявіла нятолькі зацікаўленасьць грамадзкімі справамі, але й ажыўленую актыўнасьць, нязломную волю самім будаваць сваю будучыню.

Беларускія сяляне самі шукалі лучнасьці з нацыянальна-арганізацыйнымі цэнтрамі, пасылалі хадакоў у Горадню з самых аддаленых паветаў, як напрыклад, Слонімскага, Бельскага.

На зьезьдзе, аб якім была мова вышэй, былі дэлегаты з усіх гарадоў, мястэчак і валасьцей Горадзеншчыны.

У такіх абставінах паўстала Беларуская Сялянская Рада, выбраная на зьезьдзе ў лістападзе 1918 году. У склад Рады ўвайшлі прадстаўнікі з месцаў ад цэлага Горадзенскага й суседніх паветаў, і пры іх пасярэдніцтве Рада падтрымоўвала самую цесную лучнасьць з правінцыяй.

Гэта дало магчымасьць з вялікім посьпехам пашыраць па вёсках і мястэчках адраджэнскую думку, змагацца з польскімі й бальшавіцкімі ўплывамі, выкарыстоўваць нацыянальна-здаровыя сілы правінцыі на дабро беларускае справы.

УЛ. КРЫНСКІ.

(Працяг будзе)

Год існаваньня Гэнэральнага Камісарыяту Беларусі

З нагоды 1-ых угодкаў існаваньня Гэнэральнага Камісарыяту Беларусі гэнэральны камісар Вільгэльм **Кубэ** зьмясьціў у «Нямецкай Газэце ў Остлянд» цікавы агляд працы, зробленай цывільнай управай за гэты час.

Сучасны абшар Гэнэральнага Камісарыяту займае акругла 90.000 кв. кілямэтраў, якія заселены амаль выключна Беларусамі. Гэты абшар мае пераважна сельска-гаспадарчы характар. Большая частка вясковага насельніцтва, сагнаная бальшавіцкімі камісарамі ў **Менск**, пасьля прыходу нямецкіх войскаў, вярнуліся ізноў на вёску. Гэнэральны Камісарыят Беларусі быў спачатку няясным геаграфічным паняцьцем з плыўкімі граніцамі, складаўшыся з беларускіх земляў з-пад двух процілежных дзяржаваў, якімі былі Польшча й Савецкі Саюз.

Першым заданьнем у галіне палітычнай працы было вызваленьне беларускага народу з-пад жыдоўскага тэрору й камуністычнага нацыянальнага й духовага ўціску. Дзеля гэтага перш за ўсё было разьвязана пытаньне школьніцтва і ўжо 1-га кастрычніка, гэта значыць, праз месяц пасьля ўвядзеньня цывільнае управы, ува ўсім Гэнэральным Камісарыяце Беларусі **былі адкрыты беларускія школы.** Гэты факт спаткалі з радасьцю й захапленьнем бацькі й беларуская моладзь. Побач з народнымі школамі былі арганізованы **фаховыя, перадусім сельска-гаспадарчыя школы.**

Далейшым заданьнем у галіне культуры было наладжаньне тэатру, мастацкай і музыкальнай працы, палітычнае прапаганды, прэсы, кінатэатраў і палітычнае арганізацыі. **У Менску, Баранавічах** і іншых гарадох Беларусі былі зарганізованы мастацкія выстаўкі, на якіх беларускія мастакі змаглі паказаць сваю працу. Добра пастаўлены Беларускі Тэатр у Менску вёў пасьпяхова культурную працу, ладзячы прадстаўленьні ня толькі ў Менску, але й па іншых гарадох Беларусі.

На гэтай аснове пачалася палітычна-арганізацыйная праца сярод беларусаў. Адзіная дазволеная Райхсміністрам Альфрэдам **Розэнбэргам** беларуская арганізацыя ў Гэнэральным Камісарыяце — **Беларуская Народная Самапомач** прыступіла да пасьпяховага гуртаваньня беларусаў для рэалізацыі намечаных мэтаў.

Гэтыя заданьні маглі быць зьдзейсьнены толькі дзякуючы самаахвярнай і самаадданай працы адміністрацыйнага апарату. Некаторыя з гэтых адданых працаўнікоў палі ахвярай бальшавіцкіх бандытаў. Але праца зроблена. Палі Беларусі абсеяны, і Беларусь можа сьмела глядзець у будучыню.

— Ну, цяпер канец! — казалі ўсе.

Але калі прыйшоў вечар, на вуліцы, як электрычная іскра, праняслося:

— Фіранка!

І сапраўды, у адным акне дому сьвяцілася фіранка. У вакне гарэў агонь.

Сусед ізноў прыйшоў да мяне й,пазіраючы на фіранку, сказаў:

— Бачыце, я казаў праўду, гэта яны хітра так прыдумалі, халернікі. Ён там адзін сядзіць і, як толькі прыдуць немцы, (а можа яму па тэлефону скажуць, га?!) — ён гэта, значыцца, гузік націсьне і тады і мы, і вы, і ўвесь горад, значыцца, к чорту! Разумееце?—

І сусед разьнімаў шырока рукі, паказваючы, як мы выляцім у паветра.

— Ня можа быць, — супакойваў я яго, — проста, можа забыліся пагасіць сьвятло...

— Так, раптам забыліся, — абураўся сусед, — не, братцы, не забыліся! Я прысягнуць магу, што там нейкі бальшавік сядзіць!..

Цяпер вуліца загудзела. Ня толькі страх перад самалётамі (агонь мог сьцягнуць бомбу), але страх перад нейкай абавязкава маючай адбыцца катастрофай апанаваў усімі.

— Цяпер мы прапалі — казалі ўсе. Я бачыў, як з суседніх дамоў выходзілі людзі й цягнулі на плечах клумкі да сваякоў дзесь на другія вуліцы. Хоць была ноч, і можна было лёгка згінуць. Але страх быў мацней усяго.

Усё-ж ніхто не адважыўся зарызыкаваць і ўвайсьці ў дом, каб, урэшце, даведацца ўсю праўду. Толькі каля агародаў бегалі з рыдлёўкамі людзі й асьцярожна раскапвалі зямлю, шукаючы мінаў.

— Вось тут, каб я так жыў, — заклінаўся адзін — я на свае вочы бачыў, як яны закапвалі нешта...

Але пошукі былі бяз ніякіх вынікаў.

Я некалькі разоў выходзіў на двор і доўга ўглядаўся ў фіранку. Было ціха. Ніякай цені, ніякага шораху. Непарушная сьветлая фіранка. Агонь — сьлед, што тут нейкая жывая душа ўключыла сьвет. Я доўга ўважна глядзеў. Часам здавалася, што ўсё-ж нейкая жывая істота там знаходзіцца. Фіранка зьлёгка калыхалася, быццам хтось хадзіў. І тады асабліва дакучліва набягалі думкі — нешта нявыразнае, неразгаданае было за гэтай фіранкай. Вось сядзіць чалавек... Што ён думае? Што ён робіць? Мне прыпаміталася, як раз мяне абакралі. Адкрыты пакой. Расчыненая шафа, раскіданыя рэчы. І нікога няма. А нейкія рукі раскідалі ўсё Нейкая воля дзеяла проціў мяне. Астаўся толькі сьлед. І той чалавек, што ўцякаў ад мяне, ад іншых людзей, астаўся назаўсёды нейкім таямнічым ценем. І за фіранкай, здавалася, нейкі цень. Не чалавек, а цень, нейкая чужая, варожая воля. Гэта мучыла, не давала супакою. Фіранка ізноў мёртва, нярухома сьвяцілася, а я глядзеў і глядзеў на яе, як-бы хацеў убачыць нешта больш. Рабілася неяк жудасна. Я зачыняў вочы й праз хвіліну ізноў глядзеў на фіранку. Здавалася, Сьмерць там моўчкі падкралася й чакае сваёй гадзіны, каб распрастаць свае крыльлі, накінуцца на горад і запанаваць над жыцьцём. Сьмерць — і гошпітальная бель фіранкі. Нейкая нямая мэлёдыя, нейкая варожая воля.

Я выходзіў ізноў на двор, і ізноў узіраўся на фіранку. Сьвядомасьць, што там, за вакном мог хтось быць, не давала мне супакою. Нехта прытаіўся і думае свае думкі, дзее проціў нас.

Я адважыўся.

—Пайду!—

Аб гэтым я сказаў суседу. Ён адраджваў, але, відаць, быў задаволены.

Я скінуў боты, босы ціха пералез праз плот і падыйшоў да дзьвераў. Доўга асьцярожна, як злодзей, адчыняў дзьверы. Урэшце, я быў на сходах. Сэрца білася абрывіста, я быў увесь у поце, але нейкі інстынкт вёў мяне далей. І калі я падыйшоў да дзьвераў, дзе сьвяцілася праз адтуліну ад замка сьвятло, я доўга прыслухоўваўся. Але нічога ня было чуваць.

— Маладушнасьць! — падумаў я — Мне прыпамятавалася сцэна з нейкае драмы, дзе перад дзьвярыма млее замаховец. І нейкім сьмешным я паказаўся сам сабе.

— Наперад! — клікала нейкая сіла.

Я рвануў за дзьверы й крыкнуў:

— Стой!

Твар мой быў скрыўлены. Але ў пакоі нікога ня было. Я агледзеў пакой. Столік, крэсла, нейкія шматы ў купе — і ўсё. Але чагось дрыжалі ногі й сэрца недзе глыбока дрыжала ў грудзях. Я згасіў сьвятло. І ізноў ціха зыходзіў па сходах.

Здавалася, усё-ж нейкі цень тут яшчэ жыў.

— Ну, што? — накінуліся на мяне з пытаньнямі, калі я выйшаў на вуліцу.

— Нічога, пуста—казаў я спакойна.

У гэтую ноч вуліца спала спакойна. Толькі я ня мог заснуць. Усё-ж-такі ёсьць цень, які кідаюць рэчы.

Гэта-ж была толькі звычайная фіранка.

Я ляжаў з расчыненымі вачыма. Было ціха. Праз вакно мігацелі зоркі. А недзе кіпеў бой..

СЯРГЕЙ КРЫНІЦКІ.

Край мой родны!

Беларусь... Як многа ў Табе харастваї Як многа чароўных і любых месц у Табе! Старонка родная, слаўна ты ня толькі вядомымі ўсяму сьвету балотамі ды непраходнымі «чортавымі вочамі» багнамі, не! Ты слаўна ўсім. Нават гэтыя балоты, якія ціха сьпяць пад аховай векавых бораў, маюць сваю надзвычайную красу і прыгожасьць. Здаецца, тое, што ў іншых краінах толькі псуе кругазор, у Цябе, Беларусь, так дапасоўваецца, што ўсё няпрыгожае, здаецца, і шкоднае ўпрыгажае Цябе і дае хлеб твайму сыну — Беларусу.

Беларусь! Тваё балоты, лясы вазёры ды рэкі—вось Тваё слаўнае багацьце! Ты, родная старонка, прыцягваеш да сябе сваёй беднасьцю, сваёй прыгожасьцю ды харастом... І той, хто Цябе зьведаў і добра цябе пазнаў, той ніколі ня ў сілах Цябе забыць. Куды-б ні паехаў ці ні пайшоў, Ты заўсёды абдорваеш такімі неспадзявана прыгожымі відамі, што сэрца радуецца і робіцца гэтак прыемна, што Мая радзіма для мяне найпрыгажэйшая нават хоць-бы і ў вопратцы сваіх вечна-зялёных балоцістых лясоў-пушчаў.

А рэкі Тваё! Гэтыя артэрыі жыцьцядайныя на Тваім целе! Колькі іх і якія яны, аднак, розныя адна ад другой! Усёроўна як людзі, так і рэкі беларускія маюць сваю характарыстыку і свой тып. Вось некалі магутная і вялікая рака Сьвіслач. Глянsocце на яе, як яна ўецца істужкаю каля нашых палеткаў, вёсак, сёлаў і гарадоў! Гэй, ты красуня, хоць і стараешся ты яшчэ час ад часу паказаць сваю магутнасьць у нечаканых паводках ды крутых вірох, але мінула ўжо твая маладасьць і слава. Ты, некалі грозная і недаступная ля сваіх берагоў, цяпер абмялела і толькі дзе-недзе можна пабачыць сьляды тваёй былой славы. Ды гарады, некалі пазакладаныя на тваіх поўнаводных берагох расказваюць пра тваю веліч і сваю колішнюю славу. Цяпер ты льлешся гэтак ціха і важна, то разьліваешся шырока, бы возера, то пісьнешся быццам маленькі ручаёк паміж крутых гораў.

Так, усю гісторыю Беларусі мы можам пазнаць па яе рэках, ля каторых нашы прадзеды будавалі свае гарадзішчы.

Льлецца Нёман паміж гораў,
сьветлы, чысты, як з расы.
Накапаў ён ям і нораў,
Гоніць воду праз лясы.

А ці-ж адзін Нёман гоніць свае воды праз лясы?.. А Дняпро — катораму цесна стала! Захацелася яму Чорнаморскага прастору. Захацелася з няволі вырвацца на далёкі, шырокі прастор. Захацелася яму волі запарожскай!.. І плыве ён магутным вадзяным валам па Беларусі і па ўсёй Украіне. Цяжкі і доўгі быў яго высілак над перамогай розных перашкодаў, стаўляных яму прыродай-матухнай! Але ўсе перашкоды пройдзены і ён, запяяўшы пераможную песьню на парогах, рынуўся з маладым запалам да мора. Гэтак і Ты, Беларусь, імкнешся да перамогі і лепшага жыцьця і ўжо Ты стаіш на яго парогах. І блізкі ўжо дзень, мая старонка, калі мы пяройдзем цераз парогі, — парогі, створаныя нашымі недругамі ды векавымі ворагамі! Скора і мы запяем сваю песьню, песьню перамогі ды радасьці!

Але рэкі бяз прытокаў, як ведама, ня існуюць. Дык будзем-жа, брацьця, мы тымі патокамі, што даюць сілу волату-рацэ, дружна і сьмела, па прыкладу крынічных ручаёў, увальлемся ў вялікі і магутны паток нашай Бацькаўшчыны! Аддамо ўсе свае сілы на прабіваньне дарогі да лепшае будучыні, да шчасьця, да сьветлага і шчасьлівага заўтра! Не перашкодзяць нам у нашым руху ні пяскі плывучыя, ні парогі скалістыя, усё змыем магутнаю хваляю, усё, што нам перашкаджае, што стаіць упоперак нашай вялікай і далёкай дарогі...

І хай увесь народ, бы тыя крынічкі, сальлецца ў дружную, магутную раку, няхай некаторых з нас высьсе недругпясок, другая набяжаўшая хваля змые яго і расчысьціць дарогу для другіх крынічак. Слабыя мы, як крынічкі, але наша магутнасьць у вялікім рачным неабсяжным прасторы.

А беларускія гарады... Колькі ў іх рамантызму і харастваі Вось Віцебск, — Дзьвіна чуць — чуць гоніць свае хвалі, быццам баючыся хутка расстацца з ім. Колькі па ёй плыве барлін і чаяк рыбаловаў. А вунь на гарызонце паказаліся і плыты. Усё бліжэй і бліжэй.. Плытагоны ў кужальных кашулях вараць на камельчыку сьнеданьне. І сонца, беларускае сонца, чырвоным золатам, не шкадуючы красак, аблівае сваім сьветам прыгожы і незабыўны від. І, здаецца, быццам выкупаўшыся ў ёй, сьпяшае сваёй ласкавай усьмешкай надзяліць увесь край.

І зьзяюць золатам макаўкі цэркваў на былых нашых прадзедаўскіх цэрквах ды касьцёлах, каторыя, некалі такія прыгожыя і велічавыя і цяпер глядзяць вялічава на наш народ. Ты, сонца, сьвяціла міма нашага вакна, але цяпер, цяпер ты будзеш нам сьвяціць, ты будзеш нас саграваць, бо за доўгія вякі няволі сэрцы нашы пакрыліся лёдам нядолі ды гора. Прыйшла і для нас вясна! Вясна шчасьця і долі для народу, ягоных сёл, вёсак, гарадоў. Для ягоных палеткаў ды сенажацяў. Вясна і прабуджэньне для нашых прыгожых і далёкасяжных рэкаў.

І пановаму б'юць крыніцы свае жывыя воды, пановаму, весялей ды прыгажэй, зеляненюць лясы ды пушчы. Пановаму, радасна і горда плыве наша рака-Беларусь да самага мора, мора доўгачаканых надзеяў і лятуценьняў. Дык чэсьць і слава і наша верная адданасьць нашай роднай Маці — Бацькаўшчыне!

Слава яе балотам, рэкам, гарадом, сёлам, слава і таму народу, які жыве на гэтай прыгожай, хаця і беднай зямлі нашай, аблітай крывавым потам нашых дзядоў пад падвойным гнётам!

Слава і Вам! Спрычыніўшымся да нашага вызваленьня і росквіту, нашы вялікія вызваліцелі!

Польскі праступнік у ролі паліцыянта

Ніхто з удзельнікаў верасьнёвых злачынстваў не абміне кары.

Грэц. Некалькі дзён перад выбухам польска-нямецкай вайны ў Грэцу й ваколіцы пачаўся агульны развал дзяржаўнага парадку. Ужо 31-га жніўня 1939 г. уцякла з гораду польская паліцыя. Паліцэйская ўлада была перададзена аднаму 70-гадоваму паляку, які зарганізаваў «абыватэльскую стражу». У гэтую стражу ўвайшлі самыя заядлыя палякі і ўсялякія безадказныя элемэнты.

Між імі знайшоўся і паляк Шынсклевіч, які ўжо перад гэтым пяць разоў сядзеў у турме за розныя праступленьні. Гэты Шынсклевіч быў заядлым ворагам Нямеччыны. Калі праз горад праходзілі арыштаваныя мясцовыя немцы, палякі білі іх кіямі, бутэлькамі, кулакамі і зьдзекваліся, як толькі маглі. Шынсклевіч, замест абароны арыштаваных, як успамагаўчы паліцыянт, сам біў немцаў гумовай палкай і прыкладам. Позэнскі Надзвычайны Суд за гэтае праступленьне засудзіў гэтага польскага праступніка на кару сьмерці.

У Гібральтары стан „алярму“

Гібральтар і ўдзень і ўначы знаходзіцца ў стане «алярму». Манэўры, якія тут нядаўна пачаліся з удзелам лятунства й сухапутных войскаў, яшчэ больш павялічваюць агульнае ўстрывожаньне й нэрвовасьць. Але й акрамя манэўраў вайна дае аб сабе знаць з усёй вымоўнасьцю. Бязупынныя разьведвальныя палёты, рэфлектары, якія ўночы ліжуць палосамі сьвятла неба й мора — усё гэта выклікае напружаны настрой. Праводзіцца, як кажуць, гарачкавая работа над пабудовай новага лётнішча, але работа тут вельмі цяжкая з увагі на благую мясцовасьць. Ясна, што не абыходзіцца тут і бяз выпадкаў..

Як паведамляюць з Ля Лінэа, на Гібральтарскім лётнішчы ўзарваліся бакі з бэнзынай у вадным вялікім 4-маторным баявым самалёце. Самалёт цалком згарэў. Знаходзіўшыеся бомбы й амуніцыя ўзарваліся ў паветра. Ранена 2 асобы з экіпажу. Самалёт ужо быў гатовы падняцца, каб прыняць удзел у манэўрах.

Сапраўды, дзіўны «выпадак»!..

Неспакойна...

У партовым горадзе Барса над Пэрсідзкай затокай брытанскія вайсковыя ўлады забаранілі выходзіць у горад у вячэрнія й начныя гадзіны. Гэтая забарона выклікана антыбрытанскімі выступленьнямі й маніфэстацыямі мясцовага насельніцтва.

Паштовая картка атрымана праз 27 гадоў

Высланая з фронту ў 1915 годзе.

Надовячы Альфрэд Ляйман з Олігу атрымаў паштовую картку. Можна сабе прадставіць яго зьдзіўленьне, калі ён пабачыў, што гэтая картка выслана была яшчэ ў 1915 годзе. Выслаў яе ... ён сам, калі быў тады салдатам у Францыі. Паштоўка была заадрасована да бацькі, якога ён прасіў прыслаць каўбасы й печыва. Паштовая картка згубілася й толькі цяпер адзін нямецкі салдат знайшоў яе й кінуў у паштовую скрынку. Праз 27 гадоў паштоўка знайшла сваё мейсца прызначэньня. Але атрымаў яе той, хто пісаў, бо бацька яго ўжо памёр.

У Ірляндыі неспакойна

Брытанская паліцыя ня можа справіцца з узрастаючым вызваленчым рухам ірляндцаў. У сувязі са стралянінай каля аднаго сялянскага дому паліцыя арыштавала 13 чалавек. У другім доме паліцыя знайшла многа аружжа і амуніцыі, каторую, нібыто, прыпасла і ўкрыла вядомая вызваленчая арганізацыя Іра.

Як падае да ведама Рэйтэр, брытанскай паліцыі ўдалося выкрыць у Паўночнай Ірляндыі цэлы склад азбраеньня. У сувязі з прысудам сьмерці на ірляндца Вільямса, які быў ангельцамі прысуджаны на павешаньне, па ўсёй Ірляндыі прайшла хваля пратэстаў. Праз масавыя дэманстрацыі і публічныя выступленьні імкнецца арганізацыя Іра ўратаваць ад сьмерці свайго сябра. У выніку сутычак з паліцыяй многа забітых і раненых.

Маніфэстацыі ў Эгіпце

Як паведамляе «Мэссаджэро» з Анкары, у «дзень незалежнасьці» у Каіры, Александрыі й іншых гарадох прайшлі маніфэстацыі насельніцтва проціў брытанскіх акупацыйных войскаў. У дэманстрацыях прыймала ўдзел шмат студэнтаў, якіх сурова прасьледавала паліцыя.

Разрухі ў Эгіпце ўзрасьлі дзякуючы цяжкому харчоваму палажэньню. З увагі на недахоп збожжа эгіпецкі міністар заспасабленьня загадаў прымешваць у хлеб яшчэ больш мякіны. А таму, што нехапае й паліва, то цэлы рад пякарняў закрыты. З Судану паведамляюць, што там будуюцца новыя турмы для палітычных вязьняў. Копскія, відаць, ужо справы, калі аж турмаў нехапае.

Нямецкія налёты на паўночна ўсходню Англію.

Англійскае міністэрства авіяцыі паведаміла аб новых налётах на паўночна-усходнюю Англію, а асабліва аб жорсткай бомбавай атацы на «адзін горад» усходняй Англіі.

Замах на віцэ-караля Індыі.

На англійскага віцэ-караля Індыі, лёрда Лінлігтоуна зроблены рэвальвэрны замах. Як паведамляе агенцтва Стэфані, замах зрабіў індус, якога зараз-жа арыштавалі і растралялі. Ці віцэ-кароль ранены, аб гэтым яшчэ няма вестак. Невядомы таксама абставіны замаху.

Падзеі ў Індыі

Ня гледзячы на жорсткія рэпрэсіі ангельцаў, барацьба індусаў за свабоду расьце і пашыраецца. Забурэньні ў Індыі настолькі ўзрасьлі за апошні час, што ангельскі тэрор ня ў сілах іх ужо спыніць. Як паведамляюць, у розных мясцовасьцях правінцыі Мадрас, паліцыя зноў напала на шматлікія дэманстрацыі.

У Калькуце арыштована вялікая колькасьць студэнтаў. Апрача таго звольнены з работы працаўнікі Гарадзкой Управы, а старшыня Наір арыштаваны, бо Англія баіцца, каб гэтыя ўрадоўцы не прынялі удзелу ў вызваленчых маніфэстацыях.

Нядаўна меў мейсца тэрарыстычны замах на віцэ-караля Індыі лёрда Лінлітгоу. Замаховец, які быў узброены ў рэвальвар, быў злоўлены і на мейсцы растраляны.

У Кудалёр арыштаваны члены агульна-індыйскага Кангрэсу. У Аллахабад паліцыя разагнала натоўпы дэманстрантаў, прычым арыштавана шмат індусаў. У Бамбэі арыштованы й пасаджаны ў турму адзін сябра партыі Кангрэсу за тое, што ён ішоў на чале дэманстрацыі.

З розных правінцыяў паведамляюць аб пашыраючыхся пажарах і нападах індусаў па ўрадовыя будынкі і цягнікі. Гэтак у Бігары зроблены напады на цягнікі і на англійскіх урадоўцаў. У Мокаў растраляна з англійскіх кулямётаў 200 жанчын і дзяцей. У Калькуце ўзьніклі разрухі на заводах азбраеньня, у якіх ужо выбухлі забастоўкі.

Хваля забурэньняў расьце. Шмат англійцаў ліквідуе свае справы й пакідае Індыю.

Herausgeber und Druck: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437.

АБРАЗЫ З ТЫДНЯ

Зьлева:

Горскія стралкі паафрыканску. І ў разьлеглых сухіх стэпах Кубані вярблюд выказвае сваю пакорнасьць і ўслужнасьць.

Зправа:

Стралкі-парашутысты над Каналам.

Гэнэрал-фэльдмаршал Шпэррль прыглядаецца ваенным заняткам стралковых часьцей парашутыстаў на прыбярэжным абшары каналу. На нашым здымку відаць гэнэрал-фэльдмаршала, які прыймае парад удзельнічаючых у занятках парашутных стралкоў.

НЯМЕЦКІЯ ГОРСКІЯ СТРАЛКІ ЗДАБЫЛІ ЭЛЬБРУС.

Выгляд з горных схілаў Эльбрусу на станцыю, якая знаходзіцца некалькі сот мэтраў углыб (зьнізу зправа). Ува ўсёй красе відаць горны масыў. З далін уздымаецца паволі густая імгла.

НЯМЕЦКІЯ ВОЙСКІ НАД ВОЛГАЙ.

Разьведвальныя танкі прабіліся да берагоў Волгі. За адзін дзень яны прайшлі дарогу ад маставых праходаў над Донам да Волгі.

ПРАЗ ГОРЫ І ДАЛІНЫ — НАПЕРАД!

Нямецкія горскія стралкі ў маршы праз Каўказ.

Адно з высадачных суднаў, якое хацелі выкарыстаць ангелійцы ў часе няўдачнае спробы стварэньня 2-га фронту.

Зправа:

Вярблюды ў маршы праз стэпы.

Горскія стралкі ў сваім паходзе праз сухія стэпы ідуць з вярблюдамі. На здымку — вярблюды з адным гарбом.

Зьлева:

Абраз нязвычайнага баявога настрою.

Пасьля заўзятага бою быў збудованы маставы праход. Неспадзявана прабіліся сюды савецкія танкі. Раненаму падпалкоўніку ўдалося выскачыць з варожага агню. У часе, калі яго перавязвае санітар-падафіцэр, ранены паказвае проціпятунскай артылерыі замаскованае танкавае становішча. Дзякуючы гэтаму варожыя танкі былі разьбіты. Гэта прыклад сапраўды нязвычайнага гэройства!

